

Suomen rannikkostrategia

Luonnos
15.12.2005

Sisällysluettelo

1. Johdanto	2
2. Lähtökohtana rannikkoalueiden yhdenmisen käytön ja hoidon suositus	3
2.1 Suosituksen tausta	3
2.2 Strateginen lähestymistapa ja yhdenmisen käytön ja hoidon periaatteet.....	4
3. Suomen rannikon erityispiirteet	6
4. Rannikkoalueiden käytön ja hoidon haasteita.....	9
5. Suomen rannikkoalueen visio	10
6. Strategiset kehittämisalueet.....	11
6.1 RANNIKKONÄKÖKULMAN VAHVISTAMINEN.....	11
6.2 RANNIKKOALUEEN ELINVOIMAISUUDEN VAHVISTAMINEN.....	15
6.3 RANNIKKOYMPÄRISTÖN TILAN PARANTAMINEN	18
6.4 VIRKISTYSMAHDOLLISUUKSIEN KEHITTÄMINEN	23
6.5 TIEDON SAATAVUUDEN PARANTAMINEN	26
6.6 ITÄMEREN ALUEEN YHTEISTYÖN VAHVISTAMINEN	29
7. Strategian ympäristövaikutusten arviointi	32

1. Johdanto

Suomen rannikkostrategian valmistelun lähtökohtana on EU:n rannikkoalueiden yhdenmetyksen käytön ja hoidon toteuttamisesta annettu suositus (413/2002/EY). Suosituksessa EU:n jäsenvaltioita kehoitetaan laatimaan kansallinen strategia, jossa edistetään rannikkoalueiden yhdenmetyä käyttöä ja hoitoa suosituksessa esitellyistä lähestymistavoista ja periaatteista käsin.

Rannikkoalueiden yhdenmetyksen käytön ja hoidon suosituksen mukaisesti Suomen rannikkostrategiassa määritellään tavoitteita ja keinoja rannikkoalueen tilan ja sen kestävästä käytön parantamiseksi. Strategia pyrkii kiinnittämään huomiota rannikkoalueeseen yhtenäisenä meri- ja maa-alueita kattavana kokonaisuutena, vahvistamaan rannikkoalueella elämisen edellytyksiä ja eri toimijoiden yhteistyötä sekä säilyttämään rannikon erityispiirteitä, ympäristöä ja sen luonnon monimuotoisuutta.

Rannikkoalueella tarkoitetaan strategiassa meri- ja maa-alueita rantaviivan molemmin puolin, kuitenkin rajaamatta aluetta tiukasti. Aiheen mukaan alueen laajuus merelle tai maalle päin voi vaihdella paljonkin. Muualla tehty toimenpide voi ulottaa vaikutuksensa merkittävällä tavalla rannikkoalueelle. Niiden, joilla on etuja valvottavanaan rannikkoalueella ja joiden oloihin kulloisellakin toimenpiteellä on vaikutusta, tulee voida osallistua rannikkoaluetta koskeviin suunnittelu- ja muihin prosesseihin.

Rannikkostrategiassa esitetyt keinot pohjautuvat pitkälti olemassa oleviin ja suosituksen lähtökohtiin soveltuviin ohjauksivälineisiin. Keinoja pyritään strategiassa hyödyntämään juuri rannikkoalueiden vaatimusten sekä johdonmukaisen ja osallistavan ohjauksen näkökulmasta parhaimmalla tavalla. Erityisesti integroivat ohjauksivälineet, kuten alueidenkäytön suunnittelun, ympäristönsuojelun ja alueiden kehittämisen keinot, soveltuvat hyvin rannikkoalueiden yhdenmetyksen käytön ja hoidon tarpeisiin. Lisäksi eri hallintosektoreiden kesken vakiintunut yhteistyö toteuttaa jo suosituksen tavoitteita.

Strategian taustaksi Suomessa on laadittu arviointi rannikkoalueen keskeisimmistä toimijoista, lainsäädännöstä ja muista ohjauskeinoista sekä rannikkoympäristön tilasta. Arviointi tuo esiin keskeiset haasteet ja niihin parhaiten sopivan keinovalikoiman, ja ohjaa siten strategian kehittämisalueiden ja toimenpiteiden valintaa. Strategiassa näitä rannikon tilaan, toimijoihin ja olemassa olevaan ohjaukseen liittyviä taustalähtökohtia ei tuoda esiin, vaan ne esitetään erillisessä arviointiraportissa.

Strategian luku 2 kuvaa suosituksen strategisia ja periaatteellisia lähtökohtia. Luku 3 kuvaa Suomen rannikon erityispiirteitä ja käytön ohjausta, jotka ovat oleellisia lähtökohtia suosituksen kansalliselle soveltamiselle. Luvussa 4 tuodaan esiin ne keskeiset ongelmat ja haasteet, joihin strategian kuudes luku vastaa esittämällä kuusi strategista kehittämisaluetta. Kehittämisalueissa esitettyjen tavoitteiden ja keinojen valintaa ohjaa myös rannikkoalueen visio.

Strategian kehittämisalueiden luku 6.1, Rannikonäkökulman vahvistaminen, käsittelee rannikkoaluetta kokonaisuutena sekä osallistumista ja varautumista tulevaan kehitykseen. Luku 6.2, Elinvoimaisuuden vahvistaminen, esittää keinoja elinmahdollisuuksien kehittämiseen rannikkoalueilla. Luku 6.3, Rannikon tilan parantaminen, perustuu pitkälti jo olemassa oleviin, mutta suhteellisen uusiin ohjauskeinoihin rannikkovesien tilan parantamiseksi. Luku 6.4 käsittelee rannikon virkistysmahdollisuuksia, joista suosituksessa kannetaan erityistä huolta. Luku 6.5, Tiedon saatavuuden parantaminen, kuuluu niin ikään keskeisesti yhteensovittavaan työtapaan, sillä osallistuminen ja toimien suuntaaminen oikein on lähes mahdotonta ilman luotettavia ja riittäviä tietoja. Strategian viimeinen kehittämisalue, luku 6.6, pureutuu kan-

sainväliseen yhteistyöhön rannikonäkökulmasta. Aluemerellä on kyseessä on reunavaltioiden yhteistyö välttämättömästi elinympäristön laadusta ja turvallisuudesta huolehtimiseksi sekä merialueen käytön yhteensovittamiseksi.

Kaikkiin strategiassa esitettyihin kehittämisalueisiin sisältyy läpäisyperiaatteella ekosysteemi-lähestymistavan soveltaminen, rannikon luonnon monimuotoisuuden ja kulttuuriympäristön säilyttäminen, osallistuminen ja hallinnon toimien johdonmukaisuuden lisääminen. Lisäksi strategiaa laadittaessa on otettu huomioon kaupunki- ja maaseutumaisten rannikkoalueiden erilaisuus sekä rannikon fyysinen erilaisuus eri osissa Suomea. Kansallisella rannikkostrategialla tavoitellaan rannikkoalueen pitkäjänteistä kehittämistä, torjutaan sen tilan heikkenemistä ja varaudutaan pahimpiin uhkiin ja onnettomuuksiin. Rannikkoalueiden erilaisuudesta johtuen strategiaa on tarkoituksenmukaista soveltaa alueittain, ja laatia alueelliset strategiat ja toimenpiteohjelmat.

2. Lähtökohtana rannikkoalueiden yhdenmisen käytön ja hoidon suositus

2.1 Suosituksen tausta

Huoli Euroopan rannikoiden tilasta sekä niiden kestävästä käytöstä ja hoidosta edellytyksistä johti komission käynnistämään yhdenmisen käytön ja hoidon esittelyohjelmaa sekä vuonna 2000 tiedonantoon rannikkoalueen yhdenmisen käytön ja hoidon eurooppalaisesta strategiasta (KOM/00/547). Vuonna 2002 Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat rannikkoalueiden yhdenmisen käytön ja hoidon toteuttamisesta suosituksen (413/2002/EY), jossa linjataan rannikkoalueiden käytön ohjausta ja sen kehittämistarpeita. Euroopan rannikkoalueiden haasteina nähdään erityisesti meri- ja rannikkoalueiden käytön kasvu ja ilmastonmuutoksen vaikutuksiin varautuminen. Ongelmiksi on koettu riittämättömät tiedot rannikon tilasta ja ihmisen toiminnan vaikutuksista, hallinnon eri tasojen ja alojen yhteensovittamisen vaikeudet sekä eri toimijoiden osallistumisen riittämättömyys.

Euroopan unionin kuudennessa ympäristöä koskevassa toimintaohjelmassa kannustetaan yhtenäiseen strategiseen lähestymistapaan, jonka olisi erityisesti edistettävä maa- ja merialueiden kestävästä käytöstä ja hallintoa. Rannikkoalueiden osalta tämä on merkinnyt yhdenmisen käytön ja hoidon kehittämistä. Jotta valtioiden rajat ylittävät ongelmat voitaisiin ratkaista, on EU:n mukaan tarpeellista varmistaa johdonmukainen toiminta aluemerien ja koko Euroopan tasolla. Strategisemmän lähestymistavan rannikkoalueiden käyttöön katsotaan vähentävän intressiristiriitoja, tarjoavan synergiaetuja, kannustavan kaikkien tahojen osallistumiseen sekä parantavan kokonaiskuvaa rannikkoalueen tilasta ja toimintojen vaikutuksista. Euroopan komission mukaan yhdenmisen käytön ja hoidon toimenpiteillä voidaan paitsi parantaa rannikkoympäristön laatua myös saavuttaa konkreettista sosioekonomista hyötyä. Yhdenmisen käytön koskee varsinaisen rannikkoalueita koskevan sääntelyn ohella myös muuta asiaan liittyvää EU-lainsäädäntöä, kuten kehittymässä olevaa meripolitiikkaa, vesiensuojelua (vesipolitiikan puitteiden direktiivi), paikkatietojen yhtenäistämistä (INSPIRE-direktiiviehdotus) sekä ympäristövaikutusten arviointia ja osallistumissäännöksiä (SEA-direktiivi).

EU:n rannikkoalueita koskevat toimet ovat osaltaan vastaus kansainvälisten sopimusten velvoitteisiin. Näitä ovat muun muassa biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus meri- ja rannikkoalueiden biodiversiteetistä (Jakartan mandaatti), YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestön vastuuntuntoista kalastusta koskevat menettelyohjeet sekä Itämeren merellisen ympäristön suojelua koskeva sopimus. YK:n ympäristöstä ja kehityksestä annetun julistuksen ohella tärkeä on myös Riassa vuonna 1992 hyväksytty Agenda 21 –toimintaohjelma, jossa ran-

nikkovaltioita kehoitetaan edistämään meri- ja rannikkoalueiden kestävän kehittämisen mekanismeja ns. integroidun lähestymistavan avulla.

2.2 Strateginen lähestymistapa ja yhdennetyn käytön ja hoidon periaatteet

Rannikkoalueiden yhdennetyn käytön ja hoidon suosituksen mukaan kansallisesti laadittavissa strategioissa tulisi soveltaa suosituksessa määritellyjä periaatteita ja lähestymistapoja. Suosituksen mukaan toimintaa tulisi rannikkoalueilla käsitellä laaja-alaisesti, strategisesti ja alueellisesti. Rannikkoalueiden kestävän ja yhdennetyn kehittämisen katsotaan edellyttävän pitkän aikavälin suunnittelua, jossa alueiden käytön ja erilaisten toimintojen vaihtoehdot sekä alueen luonnonolot voidaan ottaa kokonaisvaltaisesti ja tasapainoisesti huomioon.

Strateginen näkökulma rakentuu käsitykselle, jonka mukaan ekosysteemien toiminta nähdään pitkälti käytön ja hoidon perustana (ns. ekosysteemilähestymistapa). Tämä merkitsee rannikkoalueiden ja niiden luonnon prosessien ymmärtämistä sekä ihmisen toimien sovittamista luonnon prosessien ja ekologisen kantokyvyn mukaan. Varautuminen ennakolta ilmastonmuutoksen vaikutuksiin ja tulevaan kehitykseen nousee samalla keskeiseen asemaan. Asianmukaisessa rannikoiden toiminnan suunnittelussa tulevaisuuden epävarmuudet tulee ottaa huomioon.

Suosituksen periaatteiden lähtökohtana on tavoite kestävästä käytöstä ja hoidosta siten, että rannikoiden tila ja elinvoimaisuus pitkällä tähtäimellä säilyvät ja paranevat. Ympäristötavoitteiden ohella suosituksessa kiinnitetään huomiota taloudellisen toiminnan ja virkistysmahdollisuuksien edellytysten turvaamiseen rannikolla. Sosiaalisen kestävyuden kannalta muun muassa rannikon paikallisella asutuksella sekä alueen kulttuuriperinnön ja –maiseman suojelulla nähdään olevan erityistä merkitystä.

Rannikkoalueita koskevien päätösten tulisi perustua luotettaviin tietoihin ja alueen erityispiirteiden tuntemukseen. Vaikka kansallisella rannikkostrategialla tavoitellaankin kokonaisvaltaista näkökulmaa, rannikon käytön ja hoidon tarpeet ja toimenpiteet olisi eri alueiden olosuhteiden vaihtelun johdosta tärkeätä määritellä myös alueellisesti ja käyttää erityisongelmiin ja paikalliseen ympäristöön soveltuvia toimintatapoja. Rannikkoalueiden käyttö edellyttää erilaisia ohjauksen välineitä, kuten lainsäädäntöä, taloudellisia keinoja, vapaaehtoisia sopimuksia, tiedotusta, teknisiä ratkaisuja, tutkimusta ja koulutusta. Ohjauksen olisi myös oltava riittävän joustavaa, jotta rannikon muuttuviin olosuhteisiin voitaisiin sopeutua riittävän nopeasti.

Osallistumismahdollisuudet ovat suosituksen periaatteissa keskeisessä asemassa. Aktiivisuutta ja yhteistyötä edellytetään kaikilta osapuolilta, joilla on etuja valvottavanaan ja joihin rannikkoalueella toteutettavat toimet vaikuttavat. Viranomaisten tulee toimia osallistavalla tavalla ja huolehtia osallistumismahdollisuuksien järjestämisestä. Lisäksi niiden tulee varmistaa, että osallistumisen pohjaksi on olemassa riittävästi luotettavaa tietoa. Tiedon käyttäminen toiminnan suuntaamisessa edellyttää tarvittavan tiedon tuottamista ja sen saatavuuden parantamista.

Rannikkoalueen monimuotoisuudesta ja lukuisista toimijoista johtuen toimenpiteiden ja erilaisten intressien yhteensovittaminen on kestävän käytön ja hoidon edellytys. Tavoitteena tulisi olla eri tahojen toiminnan johdonmukaisuus. Tämä edellyttää hallinnonalojen samansuuntaista toimintaa, ristiriitojen yhteensovittamista ja yhteistyötä eri käyttäjätahojen kanssa. Yhteisten tavoitteiden määrittely, ennakoivaan näkökulmaan perustuvat toimenpiteet sekä tavoitteiden toteutumisen seuranta ja tarvittaessa niiden tarkistaminen ovat tärkeitä toimintamalleja rannikkoalueen käytön kestävyuden parantamiseksi.

Euroopan parlamentin ja neuvoston suositus rannikkoalueiden yhdenmetyksen käytön ja hoidon toteuttamisesta Euroopassa

Luku II: rannikkoalueiden yhdenmetyksen käytön ja hoidon periaatteet

"Rannikkoalueiden käyttö ja hoito perustuvat ennen kaikkea seuraaviin seikkoihin:

Laaja-alainen näkökulma, jossa otetaan huomioon luonnon järjestelmien ja rannikkoalueisiin vaikuttavan ihmisen toiminnan keskinäinen riippuvuus ja niiden erilaisuus

Pitkän aikavälin näkökulma, jossa otetaan huomioon ennalta varautumisen periaate ja nykyisten ja tulevien sukupolvien tarpeet

Helposti mukautuva käyttö ja hoito vaiheittaisena prosessina, joka helpottaa sopeutumista ongelmien syntyessä ja tiedon lisääntyessä. Tämä edellyttää luotettavaa tietoa rannikkoalueiden kehityksestä

Euroopan rannikkoalueiden paikalliset erityispiirteet ja huomattava monimuotoisuus, mikä antaa mahdollisuuden vastata käytännön tarpeisiin erityisratkaisuin ja joustavin toimenpitein

Toimiminen luonnon prosessien kanssa samansuuntaisesti ja ekosysteemien kantokyvyn kunnioittaminen, mikä tekee ihmisen toiminnasta ympäristöystävällisempää, sosiaalisesti vastuullisempaa ja taloudellisesti järkevämpää pitkällä aikavälillä

Kaikkien asianomaisten osapuolten kytkeminen käyttöä ja hoitoa koskevaan prosessiin

Toimivaltaisten hallinnonelinien tarjoama tuki ja osallistuminen kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla luomalla tai pitämällä yllä asianmukaisia yhteyksiä niiden välillä nykyisten politiikkojen yhteensovittamisen parantamiseksi

Sellaisten välineiden yhdisteleminen, jotka on suunniteltu helpottamaan alakohtaisten politiikkojen tavoitteiden, suunnittelun sekä käytön ja hoidon keskinäistä johdonmukaisuutta"

3. Suomen rannikon erityispiirteet

Itämeri erityispiirteineen, pohjoinen ilmasto ja maankohoamisilmiö vaikuttavat Suomen rannikkoon ja antavat sen käytön ja hoidon ohjaukselle aivan erilaiset lähtökohdat Atlantin tai Välimeren rannikoihin nähden. Itämeri on matala ja vähäsuolainen murtovesiallas, jossa veden vaihtuvuus ja virtaukset ovat heikkoja. Valuma-alue on neljä kertaa allasta laajempi, ja sillä asuu noin 85 miljoonaa ihmistä, joten maaperän ja jokien aiheuttama kuormitus rasittaa Itämerta erityisen paljon. Valuma-alueen pohjoisosat ovat metsäisiä ja harvaan asuttuja, eteläosat puolestaan tiheään asuttuja teollisuuden ja maanviljelyn alueita. Talvisin Suomen rannikkoalueet jäätyvät lähes kokonaan, mikä vaikuttaa vesialueen ekosysteemien toimintaan ja asettaa suuria vaatimuksia merenkululle.

[Itämeren valuma-alueen asutustiheyskartta, kasvillisuusvyöhykkeet –kartta]

Pääosa Suomen maa-alasta on alle 200 metrin korkeudella merenpinnasta, ja koko rannikko on hyvin alavaa jääden alle 100 metrin korkeuteen merenpinnasta. Mannerjäätikön vetäytymisestä alkaneen maankohoamisen johdosta maan pinta kohoaa ja kallistuu siten, että Suomen etelärannikolla nousu on noin 2 millimetriä vuodessa ja Merenkurkun ympäristössä noin 8 millimetriä vuodessa. Pohjanlahdella satamat ja kaupungit jäävät vähitellen sisämaahan ja rannikkovedet mataloituvat. Ilmastonmuutoksen aiheuttaman meriveden pinnan nousun vaikutukset jäävät vähäisiksi ja näkyvät selkeimmin etelärannikolla.

Maankohoamisen seurauksena rantaviiva siirtyy ulommaksi. Kareja, luotoja ja saaria paljastuu merestä, merenlahdet kasvavat umpeen tai kuroutuvat lammiksi ja järviksi, ja kasvillisuusvyöhykkeet kehittyvät sen mukaisesti. Esimerkiksi Pohjanlahden rannikon kasvillisuudelle on ominaista verrattain nopea sukkessio, kun kasvillisuusvyöhykkeet maan kohotessa siirtyvät ja kehittyvät. Aluksi merestä kohoavan maan valtaavat erilaiset pioneerilajit. Vähitellen sisämaahan päin siirryttäessä kasvillisuus runsastuu ja muuttuu pensaikosta metsäksi.

Tyypillistä Suomen rannikolle on rantaviivan vaihtelevuus. Lahdet, niemet ja saaret muodostavat rannikkovyöhykkeen, jonka leveys vaihtelee huomattavasti maan eri osissa. Suomessa on kymmenenneksi eniten meren rantaviivaa maailman kaikista maista, ja peräti 85 % rantaviivasta on saaria. Suomen 90 000 saaresta puolet sijaitsee rannikolla. Vaikka rannikon suora pituus onkin vain noin 1 100 kilometriä, niemet, lahdet ja saaret mukaan luettuna se kasvaa yhteensä noin 46 000 kilometriin. Rannikkovyöhyke on levein Saaristomerellä ja kapein Selkämeren saarettomalla rannikolla. Myös Suomenlahdella, lukuun ottamatta Helsingin edustaa, avomeren ja mantereen välissä on laaja saaristo. Merenkurkun rannikko muistuttaa rikkonaisuudessaan Saaristomerta, mutta rannikkovyöhyke on kapeampi ja korkeuserot ovat pienempiä.

[Korkeusvyöhykkeet –kartta]

Suomessa asutus painottuu voimakkaasti eteläiseen Suomeen ja myös Länsi-Suomeen erityisesti rannikolle ja vesistöjen varsille. Näille alueille keskittyy myös pääosa elinkeinotoiminnasta ja työpaikoista, Suomen suurimmat kaupungit ja vilkkaimmin liikennöidyt väylät. Suomenlahteen rajautuvalla pääkaupunkiseudulla asui vuoden 2004 lopussa lähes miljoona asukasta. Muita rannikon suuria väestökeskittymiä ovat Turku, Oulu, Pori, Vaasa ja Kotka. Kotkaa ja Poria lukuun ottamatta kaikkien edellä mainittujen kaupunkien väestön määrä on lisääntynyt viimeisen 25 vuoden aikana, ja etenkin suurimpia kaupunkeja ympäröivien kuntien väestön määrä on kasvanut. Rannikkoalueilla on myös suuri maanpuolustuksellinen merkitys.

Suomessa merenkulun ja satamien merkitys on suuri. Suomen ulkomaankaupan kuljetuksista jopa 80 % tapahtuu meriteitse rautatiekuljetusten jäädessä 13 %:iin ja maanteitse tehtävien kuljetusten 7 %:iin. Merikuljetukset Suomen ja ulkomaiden välillä ovat edelleen lisääntyneet ja kehitys lienee samansuuntaista myös tulevaisuudessa. Suomen ja ulkomaiden välisen meriliikenteen skenaarioksi vuodelle 2020 on esitetty 120 miljoonaa tonnia/vuosi, kun se vuonna 2004 oli noin 95 miljoonaa tonnia.

Suomalaisen elämänmuodon erityispiirre on vapaa-ajan asuminen. Vapaa-ajan asuntoja on yhteensä noin 470 000, joista noin viidesosa sijaitsee meren rannikolla ja saarissa. Rannikkokunnissa oli vuonna 2003 yhteensä 104 553 vapaa-ajan asuntoa ja vuosittain rakennetaan satoja uusia vapaa-ajan asuntoja. Asuminen ja etätöy vapaa-ajan asunnoilla lisääntyy. Vapaa-ajan asumisen ohella veneily, virkistyskalastus, metsästys, luontoharrastus ja matkailu tekee rannikkoalueesta koko maan kannalta merkittävän virkistyskäyttöalueen.

Vesi- ja ranta-alueiden omistus on Suomessa tyypillisesti yksityistä. Toisen maalla ja vesillä liikkuminen on kuitenkin sallittua jokamiehen oikeuden perusteella. Tällä on harvaanasutussa ja runsasvesistöisessä maassa tärkeä merkitys.

[Aluerakenne –kartta, vapaa-ajan asutus –kartta]

Suomessa on vahva paikallishallinto. Kunnat vastaavat itsenäisesti asukkaidensa palveluiden järjestämisestä ja muun muassa kaavoituksesta. Meren rannikon kunnista suurin osa on pinta-alaltaan ja väestömäärältään pieniä. Pienimmät kunnat löytyvät Turunmaan ja Ahvenanmaan saaristosta. Samalla kun rannikon isojen kaupunkien ja niitä ympäröivien kuntien väkiluku on kasvanut, yli puolet rannikkokunnista on kuitenkin menettänyt väestöään viime vuosikymmenten aikana. Saaristokunnissa väkiluvun ennakoitaan vähenevän edelleenkin noin 10 % vuoteen 2020 mennessä. Asumis- ja työmahdollisuuksien ylläpitämiseksi tietyt saaristokunnat ja saaristo-osakunnat ovat oikeutettuja korotettuihin aluepoliittisiin tukiin.

Kuntien muodostamat maakuntien liitot toimivat alueensa aluekehitysviranomaisina ja vastaavat maakuntakaavoituksesta. Rannikkoa käsittäviä maakuntia on Manner-Suomessa yhdeksän; Kymenlaakso, Itä-Uusimaa, Uusimaa, Varsinais-Suomi, Satakunta, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa ja Lappi.

Rannikon erityispiirre on kaksikielisyys, sillä ruotsinkieltä äidinkielenään puhuvien enemmistö asuu rannikkoseuduilla. Tämä asettaa haasteita muun muassa palveluiden tarjoamiselle omalla äidinkiellellä ja ruotsinkielisen kulttuurin ylläpitämiselle.

[Maakunnat ja kunnat kielisuhteineen –kartta sekä maakuntakaavoitus- ja yleiskaavoitustilanne –kartat]

Rannikon kulttuuriperintö on vahva. Suotuisten viljely- ja kalastusolosuhteiden, purjehduksen sekä kaupankäynnin ansiosta rannikko vaurastui jo varhain. Hyvien maa- ja vesireittien yhteyteen rakennettiin kirkkoja, linnoja, kartanoita, ruukkeja sekä puolustusrakenteita, joita rannan liikkumisen myötä rakensivat vuoroin ruotsalaiset vuoroin venäläiset. Rannikon asutus kehittyi, syntyi kyliä ja puukaupunkeja. Maisema muokkautui pienipiirteisen ja monipuolisen maanviljelyn, karjanlaiduntamisen sekä metsätalouden ansiosta avoimeksi sekä kasvillisuus ja eläimistö monimuotoiseksi. Valtakunnallisesti arvokkaista kulttuuriympäristökohteista ja maisema-alueista suuri osa sijaitsee rannikolla ja sen jokilaaksoissa. Rannikkokulttuurin arvoa todistavat Vanhan Rauman ja Suomenlinnan valinta maanilman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemisesta laaditun yleissopimuksen mukaisiksi maailmanperintökohteiksi. Myös runsas

vedenalainen kulttuuriperintö on säilynyt hyvin veden kylmyyden ja vähäisen suolapitoisuuden ansiosta.

[Arvokkaat kulttuuriympäristöt ja maisema-alueet -kartta]

Rannikko on eliöstön monimuotoisuuden kannalta tärkeä elinympäristö. Se tarjoaa useille lajeille pääasiallisen lisääntymisympäristön, mutta myös kasvu-, ruokailu- ja suojapaikan. Lajien levinneisyyden kannalta Itämerelle tyypillinen suolaisuuden vaihtelu on merkittävä tekijä.

Suomessa on useita meri- ja rannikkoalueiden suojelualueita. Suojeluohjelmista rannikon kannalta merkittävimpiä ovat rantojen- ja lintuvesiensuojeluohjelmat sekä kansallis- ja luonnonpuistojen kehittämisohjelman mukaiset Perämeren, Saaristomeren, Tammisaaren ja Itäisen Suomenlahden kansallispuistot. EU:n Natura-sääntely luonto- ja lintudirektiivien myötä on tuonut suojeluun mukaan systemaattisen luontotyyppien ja lajien suojelun näkökulman. Natura 2000-verkostoon kuuluu XX merellä ja rannikolla sijaitsevaa suojelualueita, joista 20 on ilmoitettu Itämeren suojelusopimukselle Itämeren erityissuojelualueiksi eli BSPA-alueiksi.

[Natura- ja suojelualueet -kartta]

Veden laatu Suomenlahdella ja huomattavalla osalla Saaristomeren sisäsaaristoa on luokiteltu käyttökelpoisuudeltaan tyydyttäväksi. Muilta osilta Saaristomeren veden laatu on luokiteltu hyväksi, mikä merialueilla osoittaa luonnontilaista suurempaa rehevyyttä. Suurten yhdyskuntien ja teollisuuspaikkakuntien edustoilla on rannikkovesissä myös välttävän käyttökelpoisuuden alueita. Laadultaan tyydyttävää vesi on muun muassa Tornion, Kemin, Oulun, Raahen, Kokkolan ja Porin/Kokemäenjoen edustalla. Selkä- ja Perämeren rannikolla tyydyttäväksi tai tätä huonommaksi luokitellut vesialueet ovat pinta-alaltaan vähäisempiä kuin Suomenlahdella ja Saaristomerellä. Hyvän luokan alue Selkä- ja Perämeren rannikon läheisimmillä vesillä on kapeahko. Uloimpien osien veden laatu on luokiteltu erinomaiseksi.

Suuri osa Suomen rannikkovesistä on alustavasti tunnistettu huomattavien ihmistoiminnan vaikutusten alaiseksi. Arviot ihmistoiminnan vaikutuksista rannikkovesiin täsmentyvät vuosina 2006-2009, jolloin vesien tyypittelyn sekä ekologisen ja kemiallisen tilan arviointimenetelmät valmistuvat.

[Pintavesien tila -kartta, ihmisen vaikutus vesien tilaan -kartta]

4. Rannikkoalueiden käytön ja hoidon haasteita

Suojelutoimista huolimatta rannikkovesien tila on kehittynyt huonompaan suuntaan. Pisimmälle rehevöityminen on edennyt Suomenlahdella ja Saaristomerellä. Liiallisesta ravinnekuormituksesta johtuva vesien rehevöityminen on ongelma, jonka hallinta on elintärkeätä muun muassa rannikon ekosysteemeille, kalastukselle ja virkistäytymiselle. Vaikka ravinteiden ja haitallisten aineiden päästöjä on saatu kansallisin ja kansainvälisin toimin vähenemään, rannikkovedet ja koko Itämeri elpyvät pitkään kestäneen kuormituksen vuoksi hitaasti.

Rannikkoalueen käyttö kasvaa ja muuttaa muotoaan. Luonnonvarojen hyödyntämiseen perustuvien elinkeinojen harjoittamistapojen muutokset, rannan ottaminen asuin-, teollisuus- ja satamakäyttöön kasvavilla kaupunkiseuduilla sekä rannan muuttaminen ruoppaamalla ja rakentamalla ovat esimerkkejä rannikon kasvavasta käytöstä. Tämän kaltaisilla maankäyttöön liittyvillä muutoksilla on suuri vaikutus rannikon maisemaan ja luonnon monimuotoisuuteen.

Perinteisten elinkeinojen harjoittamismahdollisuuksien kaventuminen luo haasteita syrjäisten rannikkoalueiden sosiaaliselle ja taloudelliselle kestävyydelle sekä niiden omaleimaisen kulttuuriperinnön säilymiselle ja kehittymiselle. Rannikon kasvavien taajamien ja tiiviin lomasutuksen alueilla myös luonnon virkistyskäytön tarpeista on syytä huolehtia.

Ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät oletettavasti selkeimmin juuri rannikkoalueilla. Vaikutusten selvittäminen ja niihin varautuminen on välttämätöntä. Ilmastonmuutoksen odotetaan Suomessa nostavan keskimääräistä lämpötilaa, lisäävän sateisuutta etenkin talvisin sekä muuttavan ilmastollisten ääri-ilmiöiden voimakkuutta ja esiintymistiheyttä. Rannikkoalueilla tämä merkinnee lisääntyntä tulvariskiä, myrskyisyyden kasvua, jääpeitteen ohenemista ja merenpinnan ja sen lämpötilan nousua. Poikkeuksellisilla tilanteilla on selvä vaikutus myös vesistöjen kuormitukseen ja sitä kautta Itämeren tilaan. Jo pienet tulvat lisäävät muun muassa peltojen kiintoaineshuuhtoumia. Lisäksi tulvat aiheuttavat riskejä erilaisten kemikaalien ja vaarallisten aineiden huuhtoutumiseen.

Lisääntyvän meriliikenteen ympäristövaikutukset ja onnettomuusriskien kasvu ovat todellisia uhkia rannikkoympäristölle ja koko Itämerelle. Muun muassa öljykuljetusten määrä on viime vuosina ollut jatkuvassa kasvussa. Myös puutteelliset tiedot ympäristölle ja ihmiselle haitallisten aineiden ominaisuuksista ja mahdollisesta esiintymisestä ympäristössä pakottavat ennakkoivien toimien sijasta reagoimaan esiin tuleviin ongelmiin.

Koska rannikkoalueiden ympäristön tilaan liittyvät haasteet, rehevöityminen, merialueen kasvavasta käytöstä aiheutuvat riskit ja ilmastonmuutoksen vaikutuksiin varautumisen tarve ovat yhteisiä koko Itämeren rannikkoalueelle, on kansainvälisellä ja EU-tason yhteistyöllä Suomen omien toimien ohella suuri merkitys. Rajat ylittävät ympäristöongelmat, kuten lähialueiden jätevesipäästöt, muodostavat selvän uhan paitsi Suomen myös naapurimaiden rannikkoympäristölle.

Jotta rannikkoalueiden käyttöä ja hoitoa voidaan pitkällä tähtäimellä parantaa, sitä kohtaavat tulevaisuuden uhat on tärkeää tunnistaa. Rannikkoaluetta kohtaavat haasteet ja käyttöpaineet edellyttävät nykyistä strategisempaa ja integroivampaa otetta alueen käyttöön ja ohjaukseen. Sektoreiden oman työn ohella tarvitaan yhteistyötä ja yhteensovittamista. Tähän pääsemiseksi tulisi olla käytettävissä eri hallinnonaloilta yhteismitallisia tietoja rannikkoalueesta. Toimien suunnittelussa ympäristön tarpeiden huomioon ottaminen edellyttää riittäviä ja luotettavia tietoja toimenpiteiden vaikutuksista ja ekosysteemien toiminnasta. Rannikkoa koskevan, eri lähteissä olevan tiedon saatavuuteen ja yhtenäisyyteen liittyy selkeitä kehittämistarpeita, samoin tutkimuksen ja tutkimustiedon soveltamisen osalta. Luotettava, havainnollinen ja saatavilla

oleva tieto on välttämätöntä myös osallistumiselle. Rannikkoalueen asukkaiden, viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen yhteistyömahdollisuuksia on yhdenmukaisen käytön ja hoidon toteuttamiseksi entisestään korostettava.

Rannikkoalueen käytön yhteensovittamisen ja suunnitelmallisuuden parantaminen on tärkeää, sillä se säästää resursseja ja tehostaa toimenpiteiden vaikuttavuutta. Vaikka Suomen olemassa olevat hallintorakenteet ja toimintatavat sinänsä soveltuvat hyvin yhdenmukaisen käytön ja hoidon toteuttamiseen, toimien johdonmukaistamisessa ja eri viranomaistoimintojen yhteistyössä on kehitettävää. Hyvistä ohjauskeinoista huolimatta rannikkoympäristön tila ja tulevaisuuden haasteet antavat aihetta lähemmälle tarkastelulle.

5. Suomen rannikkoalueen visio

Rannikko on elinvoimainen alue, jossa on hyvät edellytykset asumiselle, työnteolle, elinkeinotoiminnalle ja virkistäytymiselle. Sen luonto on puhdas ja monimuotoinen. Ihminen vaalii rannikkoalueen ominaispiirteitä ja käyttää sen luonnonvaroja kestäväällä tavalla.

6. Strategiset kehittämisalueet

6.1 RANNIKKONÄKÖKULMAN VAHVISTAMINEN

TAVOITTEET

Rannikkoalue erityispiirteineen tunnistetaan omaksi kokonaisuudekseen.

Käyttö ja hoito on pitkäjänteistä, tavoitteellista ja kokonaisvaltaista.

Eri toimijat ovat sitoutuneita ja motivoituneita yhteisten tavoitteiden toteuttamiseen.

SUUNTAVIIVAT

Rannikko on meren ja maan vaihtumisalueena omaleimainen ja erityinen alue sisämaan olosuhteisiin verrattuna. Suomen rannikkoalueet ovat keskenäänkin hyvin erityyppisiä. Esimerkiksi maankohoamisrannikko jokien tulvariskeineen on luonteeltaan varsin erilainen verrattuna Saaristomeren runsassaariseen rannikkovyöhykkeeseen. Meri- ja maa-alueiden välisestä vuorovaikutuksesta ja rannikolla tapahtuvien toimien monipuolisuudesta johtuu erityinen tarve yhteensovittamiseen. Tarvitaan kunkin alueen erityispiirteisiin soveltuvia alueellisesti tarkennettuja käytön ja hoidon toimenpiteitä. Pitkällä tähtäimellä tavoitteena on varautuminen ennalta rannikkoalueita kohtaaviin haasteisiin, positiivisen kehityksen ja kestävien toimintamahdollisuuksien vahvistaminen sekä alueen käytön monimuotoinen kehittäminen. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää vuorovaikutusta, kokonaisvaltaista näkökulmaa ja vaikutuksia ennalta arvioivaa toimintatapaa.

Eri toimijoiden osallistuminen ja sitoutuminen käytön ja hoidon suunnitteluun on toiminnan paremman yhteensovittamisen ja yhteisten tavoitteiden määrittämisen kannalta tärkeää. Osallistumista ja yhteistyötä tarvitaan kaikilta niiltä osapuolilta, joilla on etuja valvottavanaan ja joihin rannikkoalueella toteutettavat toimet vaikuttavat. Tämä edellyttää osallistavaa suunnittelua sekä avointa tiedonkulkua.

Yhdennetyt käytön ja hoidon toteuttaminen on kiinteästi sidoksissa alueiden käytön ohjaukseen. Olemassa olevilla alueiden käytön suunnittelun välineillä voidaan vaikuttaa niin asumiseen, liikenteeseen, virkistysmahdollisuuksiin kuin erilaisten toimintojen ja elinkeinoelämän sijoittumiseen sekä erityisesti käytön tarpeiden yhteensovittamiseen toisiinsa ja rannikkoympäristön vaatimuksiin.

Ilmastonmuutoksen aiheuttamiin vaikutuksiin varautuminen ja niihin sopeutuminen on rannikkoalueilla välttämätöntä, jotta näiden alueiden toimintakyky voidaan säilyttää sekä poikkeuksellisissa tilanteissa että pitkällä aikajänteellä. Sopeutumistoimia edellyttävät muun muassa merenpinnan ja veden lämpötilan nousu, tulvariskit ja myrskyisyyden kasvu.

KEINOT

Laaditaan alueelliset yhdennetyt käytön ja hoidon strategiat ja toimenpideohjelmat.

Rannikon maakuntien liittojen tulisi laatia yhteistyössä keskenään ja alueen muiden toimijoiden kanssa rannikkoaluettaan koskevat yhdennetyn käytön ja hoidon strategiat ja niiden mukaiset toimenpideohjelmat.

Strategioissa ja toimenpideohjelmissa määritellään, millaisilla alueellisilla toimilla kansallista strategiaa voidaan toteuttaa. Strategiat ja toimenpideohjelmat laaditaan EU:n suosituksen ja kansallisen strategian pohjalta siten, että painopisteiden ja toimenpiteiden valintaa ohjaavat alueelliset erityispiirteet ja tarpeet. Tämä edellyttää huomion kiinnittämistä rannikkoalueeseen meri- ja maa-alueita kattavana kokonaisuutena, sen alueellisten ominaispiirteiden, vahvuuksien ja sitä kohtaavien uhkien tunnistamista sekä tavoitteiden asettamista ja toimenpiteiden määrittelyä niiden mukaan.

Strategia ja toimenpideohjelma laaditaan vuorovaikutteisesti ja yhteistyössä alueen muiden toimijoiden, erityisesti alueellisten ympäristökeskusten, kuntien, sektorihallinnon, elinkeinonharjoittajien ja muiden keskeisten sidosryhmien kanssa. Strategian ja toimenpideohjelman valmistelun tulee perustua laajapohjaiselle osallistumiselle ja edistää eri toimijoiden horisontaalista yhteistyötä. Strategiassa ja toimenpideohjelmassa tarkastellaan, miten alueen viranomaistoimijat, maakuntien liitot, kunnat, alueelliset ympäristökeskukset ja TE-keskukset, voivat tiivistää yhteistyötä ja toimenpiteiden koordinaatiota rannikkoalueen kestävästä käytöstä ja hoidon parantamiseksi.

Alueellinen strategia ja toimenpideohjelma laaditaan riittäviin tietoihin perustuen. Tämä tarkoittaa muun muassa rannikon ympäristön- ja luonnonsuojelua, elinkeinoelämää, virkistysmahdollisuuksia ja kulttuuriympäristöjä koskevien tietojen kokoamista.

Rannikkoalueen yhdennetyn käytön ja hoidon alueellisten ohjelmien rahoituksessa pyritään ensisijaisesti hyödyntämään jo olemassa olevia mahdollisuuksia, kuten Euroopan aluekehitysrahastoa tai EU:n Life-rahoitusta.

Vahvistetaan yhdennetyn käytön ja hoidon näkökulmaa alueiden käytön suunnittelussa.

Ympäristöministeriö selvittää tarpeet kehittää alueiden käytön ohjausta siten, että rannikkoaluetta käsitellään nykyistä selkeämmin erityisenä meren ja maan vuorovaikutusalueena. Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita tarkistettaessa arvioidaan, miten tavoitteet vastaavat rannikkoalueen yhdennetyn käytön ja hoidon edellytyksiä, ja miten niiden avulla pystytään vahvistamaan rannikon kokonaisvaltaista tarkastelua. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkistamisen myötä yhdennetty tarkastelutapa tulee sisältymään maakuntien ja kuntien alueiden käytön suunnitteluun.

Kokonaisvaltaisen ja strategisen alueiden käytön suunnittelun edistämiseksi rannikon maakuntien liittojen tulisi tarkastella, miten kaavoituksessa voitaisiin entistä paremmin ottaa huomioon meri- ja maa-alueen vuorovaikutus sekä erityisesti rannikon käyttöön kohdistuvien erilaisten intressien yhteensovittaminen. Suunnittelussa voidaan arvioida alueiden käytön nykytilannetta, tulevaa kehitystä ja varautua ennalta rannikkoalueelle kohdistuviin riskeihin. Maakuntien liitot arvioivat erityisesti rannikkoalueen erityiskysymyksiä käsittelevän vaihe-maakuntakaavan laatimisen mahdollista tarvetta. Maakuntakaavassa tarkemmin ratkaistavia rannikkoalueisiin liittyviä seikkoja voivat olla virkistysmahdollisuudet, rannikon kulttuuri-, maisema- ja luonnonperintökohteiden määrittäminen ja vaaliminen, loma-asutusta, matkailua ja rannikon elinkeinoelämän tarpeita palvelevien suunnitteluperiaatteiden kehittäminen sekä sopeutuminen ilmastonmuutoksen vaikutuksiin rannikolla. Maakuntakaavoituksessa tavoitellaan rannikkoalueiden käytön ekologista kestävyttä ja otetaan huomioon rannikon luon-

nonarvot. Huomiota kiinnitetään muun muassa mahdollisimman laajojen ja yhtenäisten luonnonalueiden sekä ekologisten yhteyksien säilymiseen.

Kunnat pyrkivät ottamaan rannikkoalueen kestävä ja suunnitelmallisen käytön ja hoidon tarpeet huomioon yleis-, asema- ja ranta-asemakaavoituksessa. Kuntien tulisi arvioida erityisesti rannikkoaluetta koskevien yleiskaavojen tilanne ja niiden kattavuus sekä harkita mahdollisuuksia lisätä rannikon maankäytön suunnitelmallisuutta yleiskaavoituksella. Rannikkoaluetta koskevan osayleiskaavan ohella kyseeseen voivat tulla koko kunnan rannikkoaluetta koskeva strateginen yleiskaava tai useamman kunnan yhteinen yleiskaava.

Alueiden käytön suunnittelussa yhteensovitetaan erisuuntaisia intressejä keskenään ja rannikkoympäristön vaatimuksiin. Erilaiset vesien ja rannikkoympäristön tilaan vaikuttavat toiminnot pyritään lähtökohtaisesti sijoittamaan alueille, joilla niiden haitallinen vaikutus on mahdollisimman vähäinen. Kunnat, maakuntien liitot ja alueelliset ympäristökeskukset varmistavat kaavoituksessa ja lupamenettelyissä toiminnan sijoittumisen ympäristön vaatimusten ja harjoitettavan toiminnan luonteen mukaisesti. Rannikkoalueita kehitetään siten, että ne säilyttävät vetovoimansa ja lisäävät alueen elinvoimaisuutta. Alueiden käytön suunnittelun avulla huolehditaan rannikkoalueiden ympäristön laadusta ja rakentamisen suunnitelmallisuudesta. Myös rannikkoalueisiin kohdistuvat erityiskäyttömuodot (maanpuolustuksen, rajavalvonnan, palo- ja pelastustoimen, poliisin toiminnot) pyritään rannikkoalueita koskevassa alueiden käytön suunnittelussa turvaamaan ottaen huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.

Vahvistetaan vuorovaikutusta rannikkoaluetta koskevassa suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Rannikkoalueella toimivat viranomaiset hyödyntävät tehokkaasti yhteistyöhön, avoimuuteen ja osallistumiseen liittyviä mahdollisuuksia rannikkoaluetta koskevassa suunnittelussa ja päätöksenteossa. Ne tavoittelevat hallinnollisten toimenpiteiden johdonmukaisuutta ja pyrkivät aktiivisesti luomaan ja parantamaan yhteistyötä muiden viranomaisten välillä.

Harvaan asutuilla saaristo- ja rannikkoalueilla viranomaiset lisäävät yhteistyötään ja yhdistävät resursseja säilyttääkseen toimintamahdollisuutensa alueella. Viranomaiset selvittävät keinoja säilyttää työpaikat meri- ja rannikkoalueella ja kehittää toimintaansa alueen turvallisuutta ja palveluita edistävällä tavalla. Sektori- ja alueviranomaiset parantavat keskinäistä tiedonkulkua saavuttaakseen synergiaetuja toimilleen ja välttääkseen ristiriitaisia toimenpiteitä.

Rannikkoalueen asukkaat ja keskeiset sidosryhmät osallistavalla suunnittelulla, etukäteen annettavalla neuvonnalla ja päätösten avoimella perustelulla parannetaan päätöksenteon laatua, vähennetään mahdollista valitustarvetta ja sitä kautta kevennetään prosesseja. Tärkeitä välineitä ovat muun muassa ympäristövaikutusten arvioinnin ja alueiden käytön suunnittelun osallistumista koskevat menettelysäännökset. Olemassa olevan osallistumista ja vuorovaikutusmahdollisuuksia edellyttävän lainsäädännön ja edustuksellisen demokratian keinojen ohella erityisesti kunnissa tulisi entisestään pyrkiä vahvistamaan kansalaisvaikuttamisen muotoja.

Varaudutaan ilmastonmuutoksen vaikutuksiin ja poikkeuksellisiin tilanteisiin rannikkoalueilla.

Ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutuminen tulisi liittää osaksi kaiken viranomaistoiminnan suunnittelua rannikkoalueilla. Ympäristöministeriö, sisäasiainministeriö ja maa- ja metsä-

talousministeriö yhdessä alueiden kuntien ja muiden toimijoiden kanssa selvittävät rannikko-alueita kohtaavat sopeutumistarpeet, määrittelevät niiden mukaisia toimenpiteitä ja seuraavat ilmastomuutokseen liittyvää tieteellistä kehitystä.

Rannikkokuntien maankäytön ja rakentamisen suunnittelussa pyritään ennakoimaan ilmastomuutoksen vaikutuksia ja varmistetaan ilmastomuutokselle haavoittuvaisten yhdyskuntien toimivuus kaikissa tilanteissa. Tärkeätä on noudattaa alimmista rakentamiskorkeuksista annettuja suosituksia ja siten estää uusien vahinkokohteiden sijoittaminen tulva-alueille. Rakentamista koskevia määräyksiä arvioidaan ja tarkennetaan tarpeen ja odotettavissa olevan kehityksen mukaan.

Tulvariskien hallinnan perustana ovat tulvakartat, riskien arviointi ja tulvariskien hallinnan yleissuunnitelmat, joita laaditaan ensisijaisesti tunnistetuille riskikohteille. Riskien arvioinnilla kartoitetaan vaikeasti evakuoitavat kohteet (sairaalat, vanhainkodit), yhteiskunnan kannalta tärkeät toiminnot (vesihuolto-, energia- ja viestintäjärjestelmät), ympäristölle vaaraa aiheuttavat kohteet (kemikaalivarastot, vanhat kaatopaikat) sekä tulvista taloudellisia vahinkoja kärsivät kohteet. Yleissuunnitelmissa etsitään vaihtoehtoiset ratkaisut olemassa olevien tulvarisikohteiden suojaamiseksi. Vaihtoehtoisia menetelmiä rannikkoalueilla ovat muun muassa pysyvät tai tilapäiset tulvasuojelurakenteet.

EU:ssa valmistellaan parhaillaan ehdotusta tulvadirektiiviksi, joka sisältäisi määräyksiä tulvakartoituksesta ja tulvariskien hallinnan suunnittelusta. Tämän kaltainen suunnittelu on tarkoitus integroida vesipolitiikan puitedirektiivin mukaiseen vesienhoidon suunnitteluun, jolloin suunnitelmat tulvariskien hallintaan tehtäisiin vesistöalueille. Direktiivi koskisi myös tulvariskeiltään merkittäviä merenranta-alueita.

Äkillisten tilanteiden ohella rannikkoalueilla tulee pohtia myös pitkän aikavälin muutoksiin sopeutumista sekä huolehtia riittävistä alueellisista toiminta- ja kehittämisedellytyksistä kansalliseen turvallisuuteen liittyen.

LISÄTIETOA

- *Rantojen maankäytön suunnittelu, Ympäristöopas 120, ympäristöministeriö 2005.*
- *Valtioneuvoston päätös valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista. Ympäristöministeriö, alueidenkäytön osasto. Julkaisusarja: Maankäyttö- ja rakennuslaki 2000. Opas 5.*
- *Kansallinen ilmastostrategia, valtioneuvoston selonteko eduskunnalle VNS 1/2001 vp. sekä Kansallinen energia ja ilmastostrategia (Lähiajan energia- ja ilmastopolitiikan linjauksia – kansallinen strategia Kioton pöytäkirjan toimeenpanemiseksi), valtioneuvoston selonteko eduskunnalle 24. 11.2005.*
- *Ilmastomuutoksen kansallinen sopeutumisstrategia, MMM:n julkaisuja 1/2005.*
- *Ylimmät vedenkorkeudet ja sortumariskit ranta-alueille rakennettaessa, suositus alimmista rakentamiskorkeuksista (toim. Markku Ollila). Ympäristöopas 52, Helsinki 2002.*
- *Ehdotus Varsinais-Suomen rannikkoalueen käyttö- ja hoitostrategiaksi, Varsinais-Suomen liitto 2005.*

6.2 RANNIKKOALUEEN ELINVOIMAISUUDEN VAHVISTAMINEN

TAVOITTEET

Rannikkoalue tarjoaa hyvät edellytykset asumiselle ja toimeentulolle.

Rannikkoalueella on monipuolista elinkeinotoimintaa.

SUUNTAVIIVAT

Rannikkoalueen elinvoimaisuutta, asumista ja taloudellista toimintaa vahvistetaan rannikon ja saariston omia vetovoimatekijöitä ja erityispiirteitä hyödyntäen. Tavoitteena on säilyttää rannikkoalue asuttuna ja ylläpitää sen palveluita ja työpaikkoja. Asumisen ja taloudellisen toiminnan tulee kehittyä tasapainossa ympäristön kanssa. Tämä tarkoittaa ympäristön tilan parantamista siten, että sen varaan voidaan kehittää kestävää taloudellista toimintaa. Jotta luonnon kantokykyä ei ylitetä, erityisesti luonnonvaraelinkeinojen harjoittamisessa on tärkeitä ottaa huomioon ekologiset kokonaisuudet, tukea niiden toimintaa ja hyödyntää niiden antamaa tuottoa ekosysteemien sallimissa rajoissa. Elinkeinojen harjoittamisen tulee perustua tietoon toiminnan vaikutuksista ekosysteemeihin.

Kaupunkien ja kasvavien taajamien alueella sekä muun muassa satamien, teollisuuden ja liikenteen osalta toimien yhteensovittaminen ja ohjaus on turvallisen ja laadukkaan elinympäristön ylläpitämiseksi tärkeitä. Tämä edellyttää hallinnonaloilta suunnitelmallisuutta, hyvää yhteistyötä ja johdonmukaisuutta. Viranomaisten tuki, asukkaiden ja järjestöjen osallistuminen sekä yritysten oma aktiivisuus ovat olennaisen tärkeitä rannikkoalueen elinvoimaisuuden sekä ympäristön laadun säilyttämiseksi ja parantamiseksi niin maaseudulla kuin kaupungeissa. Eri viranomaisten yhteistyö on resurssien tarkoituksenmukaisen käytön ja rannikon haja-asutusalueiden työpaikkojen säilyttämiseksi välttämätöntä.

Rannikon asumisen, palveluiden saavutettavuuden, elinkeinoelämän ja kulttuuriympäristöjen säilymisen kannalta toimivat yhteydet ovat keskeisessä asemassa. Elinvoimaisuuden vahvistaminen edellyttää myös kattavia tietoliikennejärjestelmiä, jotka tarjoavat syrjäisilläkin rannikkoalueilla mahdollisuuksia kehittää palveluita sekä edistää elinkeinoelämää ja yhteydenpitoa.

KEINOT

Laaditaan alueelliset rannikon elinkeinostrategiat.

Maakuntien ja seutujen elinkeinojen kehittämisorganisaatioiden tulisi laatia rannikkoaluetta koskeva elinkeinostrategia erikseen tai osana laajempaa strategiaa. Strategian valmistelussa selvitetään, miten rannikon erityispiirteet ja vahvuudet voidaan hyödyntää sen ja laajemman alueen elinvoimaisuuden kehittämisessä kestäväällä tavalla pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti sekä rannikkoaluetta koskeviin muihin ohjelmiin yhteensovittaen.

Elinkeinostrategian laatimisessa otetaan huomioon rannikkoluonnon herkkyys ja sen toiminnan turvaaminen. Taloudellisen toiminnan osana strategiassa tarkastellaan muun muassa rannikkoalueen yrittäjien verkostoitumisen mahdollisuuksia ja hyötyjä sekä luontomatkailun kehittämisen edellytyksiä. Rannikon kulttuuriperinnön ja luonnon arvot

nähdään merkittävänä tekijänä alueen kilpailukyvyn sekä ympäristö- ja maisemaperustaisen elinkeinotoiminnan kannalta. Elinkeinostrategioissa esitetään lisäksi, miten asumista alueella voidaan järjestää siten, että sillä tuetaan rannikkoalueen elinkeinojen kehittymistä. Tavoitteena on osaltaan vahvistaa hyvän, alueen elinkeinoelämää hyödyttävän ja ympäristön kannalta kestävänsä asumisen edellytyksiä: muun muassa turvallisuutta, ympäristön puhtautta, liikenne- ja tietoliikenneyhteyksiä ja keinoja tarvittavien palveluiden järjestämiseksi.

Elinkeinostrategioissa tulisi rakentaa yhteistyötä rannikkokaupunkien ja niitä ympäröivien alueiden välille yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Rannikkokaupunkien ja niiden läheisen maaseudun vuorovaikutusta tulisi pyrkiä kehittämään muun muassa lähituotannon tarjoamista mahdollisuuksista käsin. Erityisesti maakuntien ja kuntien alueiden käytön suunnittelun välineillä luodaan edellytyksiä rannikkoalueen asumiselle ja elinkeinoille laadittavan elinkeinostrategian mukaisesti.

Viranomaiset tukevat rannikkoalueen yrittäjien, elinkeinonharjoittajien ja asukkaiden aktiivisuutta ja osallisuutta elinkeinostrategian laadinnassa ja sen toteuttamisessa. Rannikkokunnat, joissa vapaa-ajan asuntoja on paljon, pyrkivät ottamaan paitsi kunnan omat myös sinne saapuvat vapaa-ajan asukkaat monipuolisesti huomioon kunnan elinvoimaisuuden kehittämisessä.

Edistetään rannikkoalueen yrittäjien ja elinkeinonharjoittajien verkostoitumista.

Työvoima- ja elinkeinokeskusten tulisi ottaa vastuuta rannikkoalueen yrittäjien verkostoitumisesta. Erityisesti harvaan asutulla rannikkoalueella TE-keskukset pyrkisivät parantamaan rannikkoalueen yrittäjien verkostoja ja kehittämään elinkeinotoiminnan yhteistyötä aluetta kokonaisuutena hyödyttävään suuntaan. Verkostoitumismahdollisuuksia tarkastellaan myös osana rannikkoalueen elinkeinostrategioita. Verkostoitumisen avulla rannikon yritykset voivat voittaa pienen yrityksen markkinointi-, tuotekehitys- ja muita pienuudesta johtuvia ongelmia ja parantaa alueen palvelu- ja kilpailukykyä.

Edistetään ekosysteemilähestymistapaa ja sovelletaan sitä luonnonvaraelinkeinojen harjoittamisessa.

Edistetään rannikkoalueiden luonnonvarojen kestävänsä käytön parantamiseksi ekosysteemilähestymistavan periaatteita ja toimintaohjeita rannikkoalueita koskevassa ohjauksessa. Kehitetään entisestään ekosysteemilähestymistavan täytäntöönpanoa erityisesti ympäristölupamenetelyjen ulkopuolelle jäävissä rannikon luonnonvaraelinkeinoissa, kuten kalastusta, metsästystä sekä maa- ja metsätaloutta koskevassa ohjauksessa.

Rannikon luonnonvaraelinkeinoja ohjaavat viranomaiset tavoittelevat toimenpiteiden johdonmukaisuutta, varmistavat asianmukaisen neuvonnan ja koulutuksen sekä edistävät toiminnanharjoittajien omaa aktiivisuutta. Ne huolehtivat riittävän seurannan järjestämisestä ja toimenpiteiden muuttamisesta saadun palautteen sekä lisääntyneen tiedon myötä. Vastuu luonnonvaraelinkeinojen harjoittamisen osalta kohdistuu erityisesti maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle, joka taloudellisessa ja lainsäädännöllisessä ohjauksessaan pyrkii soveltamaan ja edistämään parasta käytettävissä olevaa tietoa ja käyttökelpoista tekniikkaa ekosysteemien toiminnan turvaamiseksi. Menetelmien kehittämisessä se huolehtii uusimman ekosysteemejä koskevan tiedon soveltamisesta tiedon kulkua parantamalla sekä suuntaa erityisesti rahoitus- ja tukimuotoja ekosysteemilähestymistavan mukaisesti.

Rannikkoalueen TE-keskusten, maaseutukeskusten, metsäkeskusten ja elinkeinojärjestöjen tulisi edistää luonnonvaraelinkeinojen paikallista kestävyttä ja rannikkoalueiden tilaa aktiivisen neuvonnan ja tiedotuksen avulla sekä huolehtia ekosysteemejä ja luonnon järjestelmiä kunnioittavan taloudellisen toiminnan sekä erilaisten kumppanuuteen ja yhteistyöhön perustuvien toimenpiteiden edistämisestä. Samaten ne pyrkivät kannustamaan alueen elinkeinonharjoittajia käytettävissä olevien ja rannikkoalueen kestävää käyttöä edistävien tukimuotojen hyödyntämiseen.

Ekosysteemilähestymistapa, sen periaatteet ja toimintaohjeet on määritelty biologista monimuotoisuutta koskevan YK:n yleissopimuksen toteutuksen yhteydessä vuosina 1995-2004. Lähestymistapa painottaa ekosysteemien rakenteen ja toiminnan säilyttämistä ihmisille ja luonnolle tärkeiden ekosysteemipalveluiden turvaamiseksi. Tavoitteena on löytää kestäviä käyttötapoja luonnon suojelemiseksi ja hoitamiseksi.

Parannetaan rannikkoalueen saavutettavuutta.

Liikenne- ja viestintäministeriö, viestintävirasto ja tiepiirit edistävät toiminnallaan rannikkoalueiden elinvoimaisuuden vahvistumista. Liikenne- ja tietoliikenneyhteyksiä kehittämällä parannetaan rannikkoalueen saavutettavuutta ja tuetaan rannikkoalueen asumisen ja elinkeinotoiminnan jatkuvuutta. Liikenneyhteydet järjestetään kestävästi rannikon asumisen ja elinkeinoelämän tarpeita ajatellen. Tieverkkoa kehitetään rannikkoympäristön kanssa sopuinnassa ja siten, että kiinnitetään huomiota asutuksen, teollisuuden, kaupan, maa- ja metsätalouden ja muiden elinkeinojen nykyisiin ja tuleviin liikennetarpeisiin. Myös rannikkoalueen elinkeinoelämää tukevien erityiskäyttömuotojen toimintaedellytykset otetaan liikenneyhteyksien kehittämisessä huomioon.

Varmistetaan toimivien ja kohtuuhintaisten tietoliikenneyhteyksien ulottuminen rannikkoseuduille ja saaristoon. Maakuntien liitot, kunnat ja tiepiirit pyrkivät osaltaan kehittämään liikenne- ja tietoliikenneverkkoja maakunnallisten ja kunnallisten strategioiden mukaisesti. Rannikon paikalliset toimijat välittävät tietoa tietoliikenneyhteyksien tarjoamista mahdollisuuksista yritystoiminnassa sekä asukkaiden toimintaan ja päivittäiseen asiointiin liittyen.

LISÄTIETOA

- *Jukka-Pekka Jäppinen, Juha Seppälä, Jukka Salo: Ekosysteemilähestymistapa biodiversiteetin suojelussa, hoidossa ja kestävässä käytössä, Suomen ympäristö 733.*
- *Maaseutupoliittinen kokonaisohjelma 2005-2008. Elinvoimainen maaseutu – yhteinen vastuumme. Maaseutupoliittikan yhteistyöryhmän julkaisu 11/2004.*
- *Saaristo-ohjelma 2003-2006. Saaret, meri, järvet, joet ja rantavyöhyke aluekehitystekijöinä. Sisäasiainministeriön julkaisu 1/2003.*
- *Valtioneuvoston periaatepäätös saariston kehittämisestä vuosiksi 2004-2006 (19.5.2004).*

6.3 RANNIKKOYMPÄRISTÖN TILAN PARANTAMINEN

TAVOITTEET

Rannikkovesien tila on hyvä.

Rannikkoluonto on monimuotoinen.

Rannikkoalueen kulttuuriympäristön ja maiseman erityispiirteet säilyvät.

SUUNTAVIIVAT

Itämeren rannikkovesien tilan parantamiseksi ja rehevöitymisen hallitsemiseksi mereen joutuvien ravinteiden määrää ja päästöjä on kansallisin toimenpitein entisestään vähennettävä. Rannikkovesien pilaantuminen ja kasvavat onnettomuusriskit edellyttävät suojelutoimenpiteiden ja jo tehtyjen päätösten toteuttamisen tehostamista sekä varautumista uhkiin ennakolta. Itämeren ja sen rannikkovesien ekologisen tilan parantaminen luo osaltaan edellytyksiä myös vesiluonnon monimuotoisuudelle sekä rannikkoalueiden viihtyisyydelle. Rannikkoluonnon ja kulttuuriympäristön monimuotoisuuden turvaamiseksi rannikkoalueen käytön tulee sopeutua alueen ominaispiirteisiin sekä perustua luonnonvarojen kestävään hyödyntämiseen.

Koko Itämeren suojelun kiireellisyyttä osoittaa hallituksen vuonna 2002 hyväksymä Itämeren suojeluohjelma, jonka avulla meren rehevöityminen halutaan saada aisoihin. Hyvän ekologisen tilan saavuttamiseksi Itämeren suojeluohjelmassa asetetaan kuusi päätavoitealuetta: rehevöitymisen torjunta, vaarallisten aineiden riskien vähentäminen, Itämeren käytön haittojen vähentäminen, luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja lisääminen, ympäristötietoisuuden parantaminen sekä tutkimus ja seuranta. Suojeluohjelman toteuttamiseksi on vuonna 2005 laadittu Itämeren ja sisävesien suojelun toimenpideohjelma, jonka uudet toimet liittyvät valtaosin maatalouden vesiensuojeluun ja haja-asutuksen jätevesien päästöjen vähentämiseen. Suomen Itämeren suojeluohjelman ja siihen liittyvän toimenpideohjelman päästöjen vähentämistavoitteiden lähtökohdat on määritelty vesiensuojelutoimia ohjaavalla valtioneuvoston periaatepäätöksellä vesiensuojelun tavoitteista vuoteen 2005.

KEINOT

Toteutetaan Itämeren suojeluohjelmaa ja edistetään rannikkovesien suojelua yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa.

Valtioneuvoston hyväksymässä Itämeren suojeluohjelmassa ja sen nojalla laaditussa toimenpideohjelmassa yksilöidyt vastuutahot huolehtivat ohjelmien mahdollisimman tehokkaasta toteuttamisesta erityisesti siltä osin, kun niiden tavoitteet ja toimenpiteet liittyvät rannikkoympäristön tilan parantamiseen.

Ympäristöministeriö pyrkii kohdistamaan vesiensuojelutoimenpiteitä entistä paremmin vastaamaan rannikkovesistöjen rehevöitymiseen liittyviä ongelmakohtia seuraavan vesiensuojelun tavoiteohjelman (Vesiensuojelun suuntaviivat 2015) valmistelussa.

Alueelliset ympäristökeskukset toteuttavat vesienhoitoalueittain vastuullisina viranomaisina vesienhoidon suunnittelua vesienhoidon järjestämisestä annetun lain ja EU:n vesipuitedirektiivin mukaisesti ja pyrkivät toiminnassaan siihen, että vesien tila on hyvä eikä se heikkene. Rannikon vesienhoitoalueille laaditaan vesienhoitosuunnitelmat huolellisesti ja riittäviin tietoihin perustuen. Yhteistyössä valuma-alueen toimijoiden kanssa alueelliset ympäristökeskukset osoittavat vesienhoitosuunnitelmassa alueen merkittävät vesiensuojelutarpeet. Viranomais-toiminnassa vesienhoitosuunnitelmat otetaan mahdollisimman hyvin huomioon ja toimitaan siten, että toimet vesien suojelemiseksi, parantamiseksi ja ennallistamiseksi tulevat velvoittaviksi erilaisten lupa- ja rahoituspäätösten sekä hallinnollisten määräysten kautta. Alueelliset ympäristökeskukset edistävät toiminnallaan vesienhoitosuunnitelmien mahdollisimman hyvää yhteensovittamista rannikkoalueen muun suunnittelun kanssa. Lisäksi ne koordinoivat vesien tilan arvioinnin ja seurannan ja edistävät niiden avulla vesienhoitoalueen vesien hyvän ekologisen tilan säilymistä sekä aktiivisesti seuraavat niitä vesistöjä, jotka eivät vuoteen 2015 mennessä mahdollisesti saavuta hyvää tilaa.

Haitallisten aineiden rannikkovesiin vapautumisen ehkäisemiseksi tulisi rannikkovesien ruoppauksessa ja läjityksessä noudattaa ympäristöministeriön sedimenttien ruoppaus- ja läjitysohjetta. Ympäristöministeriö seuraa ja arvioi ruoppauksia koskevan ohjeistuksen toteutumista ja tarvittaessa vahvistaa ohjaustaan haitallisista aineista ihmiselle ja rannikkoympäristölle johtuvien haittojen vähentämiseksi. Rannikkoalueen teollisuustoimijat hyödyntävät toiminnassaan parasta käyttökelpoista tekniikkaa sekä kiinnittävät erityistä huomiota rannikkoympäristöä kuormittavien ja vaarallisten aineiden päästöjen vähentämiseen. Myös pienimuotoisessa elinkeinotoiminnassa sovelletaan rannikkoympäristön kannalta parhaimpia käytäntöjä.

Huolehditaan jätevesien tehokkaasta käsittelystä rannikon haja-asutusalueilla.

Valtioneuvoston asetuksessa talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (542/2003) asetetaan vähimmäisvaatimuksia jätevesien puhdistuksesta, jätevesijärjestelmien suunnittelusta ja rakentamisesta sekä niiden käytöstä ja huollosta. Vesistökuormituksen vähentämiseksi suuri osa pysyvän haja-asutuksen jätevesijärjestelmistä vaatii tehostamista laitteiden toimimattomuuden tai riittämättömän tehon vuoksi.

Saatetaan asetuksessa esitetyt toimet pikaisesti päätökseen rannikon haja-asutusalueella. Haja-asutusalueen kiinteistönomistajien tulisi toteuttaa asetuksessa edellytetyt toimenpiteet viimeistään niille asetettujen siirtymäaikojen mukaan. Vesi- ja jätevesihuollosta vastaavat viranomaiset harkitsevat keinoja kannustaa nopeaan toimintaan; apuna voidaan käyttää muun muassa jätehuoltoavustuksia sekä tukea haja-asutusalueen kiinteistöjen yhteisille vesihuoltohankkeille.

Rannikon alueelliset ympäristökeskukset ja kunnat huolehtivat asetuksen tavoitteita ja vesiensuojelua koskevien tietojen jakamisesta. Lisäksi kunnat huolehtivat jätevesien käsittelyyn liittyvien asianmukaisten ympäristönsuojelumääräysten antamisesta ja niiden yhteensovittamisesta rakennusjärjestyksen ja kaavamääräysten kanssa.

Vähennetään vesien ravinnekuormitusta maatalouden ympäristötuella ja viljelijöiden neuvonnalla.

Maatalouden ympäristötukijärjestelmä on maatalouden ympäristönsuojelun tärkein keinovalikoima, johon sisältyvillä erityistukitoimenpiteillä katsotaan oikein kohdennettuna olevan suurimmat ympäristöhyödyt. Vaikka tukijärjestelmän vaikuttavuutta on pyritty tehostamaan ja

viljelykäytännöt ovat monessa suhteessa kehittyneet vesiensuojelun kannalta myönteisesti, maatalouden vesistökuormituksen väheneminen on ollut tavoiteltua hitaampaa. Rehevöitymisen vähentäminen riippuu pitkälti siitä, miten maatalouden ravinnekuormitusta voidaan nykyisestä vähentää. Maatalouden ympäristötukea on uudella, vuonna 2007 alkavalla ohjelmakaudella kehitettävä siten, että sillä saavutetaan kustannustehokkaasti suurimmat ympäristöhöydyt.

Tavoitellaan ympäristötukijärjestelmällä rehevöitymisen vähentämistä, kohdennetaan vesiensuojelun toimenpiteitä entistä paremmin ongelma-alueille sekä huolehditaan siitä, että järjestelmä estää tehokkaasti eroosiota ja ravinteiden huuhtoutumista. Päästöjen vaikutusten selvittäminen, tuen kohdistaminen rannikkovesien suojelun kannalta oikeisiin toimenpiteisiin sekä viljelijöitä kannustavien tukimuotojen kehittäminen edellyttävät paikallisten luonnonolosuhteiden huomioon ottamista, tilakohtaisen suunnittelun kehittämistä sekä toimenpiteiden ja niiden vaikutusten seuranta. Ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö ottavat tukijärjestelmän valmistelussa huomioon vuoteen 2005 laaditun vesiensuojelun tavoiteohjelman arviointitulokset ja pyrkivät yhdenmukaisuuteen vuoteen 2015 tähtäävien vesiensuojelun suuntaviivojen valmistelun kanssa.

Maatalouden neuvontaviranomaiset, TE-keskukset sekä maaseutu- ja metsäkeskukset, ohjaavat maa- ja metsätalouden harjoittamista vesiensuojelun kannalta tehokkaampaan suuntaan muun muassa osallistavan ja tilakohtaisen suunnittelun, neuvonnan ja toimijoille suunnatun koulutuksen keinoin. Vesiensuojelutoimiin liittyvässä koulutuksessa ja neuvonnassa maatalous- ja ympäristöviranomaiset keskittyvät erityisesti niihin toimenpiteisiin, joilla kunkin alueen ongelmiin vaikutetaan tehokkaimmin.

Edistetään rannikkoluonnon monimuotoisuuden suojelua.

Suomen Itämeren suojeluohjelman tavoitteena on Itämeren hyvä ekologinen tila, joka pyritään yhtäältä saavuttamaan luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen ja lisäämisen kautta. Tämän mukaisesti kunnostetaan ja hoidetaan muun muassa Itämeren alueen luontaisia luontotyyppisiä, vähennetään vieraslajeista aiheutuvia haittoja ja pyritään palauttamaan uhanalaisten lajien kantoja. Itämeren, erityisesti Suomenlahden ja Saaristomerren, kuormituksen vähentäminen sekä meriliikenteen ja rannikon läheisten toimintojen ympäristöriskien minimointi ovat välttämättömiä toimia luonnon monimuotoisuuden kannalta.

Itämeren suojeluohjelmassa yksilöidyt vastuutahot ja toimijat toteuttavat suojeluohjelmaa ja sen nojalla laadittua toimenpideohjelmaa erityisesti siltä osin, kun ohjelmien tavoitteet ja toimet liittyvät rannikkoluonnon monimuotoisuuden edistämiseen.

Ympäristöministeriö edistää meri- ja rannikkoalueiden monimuotoisuustavoitteita sekä rannikkoalueiden yhdenmetyksen käytön ja hoidon näkökulmia vuosille 2007-2010 laadittavassa luonnon monimuotoisuuden kansallisessa toimintaohjelmassa. Maakuntien liitot yhdessä muiden toimijoiden kanssa ottavat alueellisia yhdenmetyksen käytön ja hoidon strategioita ja toimenpideohjelmia laatiessaan huomioon rannikkoluonnon suojelun näkökulman ja esittävät toimenpiteitä monimuotoisuuden säilyttämiseksi ja edistämiseksi.

Arvokkaiden luontotyyppien ja lajien suotuisan suojelutason saavuttamiseksi ja säilyttämiseksi rannikkoalueella tarvitaan nykyistä kokonaisvaltaisempaa tietoa vedenalaisten luontotyyppien laajuudesta ja levinneisyydestä. Tutkimustiedon avulla merellisten luonnonvarojen käyttöä on mahdollista suunnitella paremmin ja siten, että sillä ei uhata arvokkaiden luontotyyppien ja lajien suojelun tasoa. Tarvittavan tiedon tuottamiseksi toteutetaan Suomen rannikolla

vedenalaisen luonnon monimuotoisuuden inventointi vuonna 2004 alkaneen VELMU-ohjelman puitteissa.

EU:n Natura 2000 –verkoston toteuttamisen ohella toimitaan kansainvälisesti sen hyväksi, että ekologisesti yhtenäinen meri- ja rannikkoalueiden suojelualueverkosto voitaisiin luoda Itämerelle ja Koillis-Atlantille Koillis-Atlantin (OSPAR) ja Itämeren suojelusopimusten (HELCOM) ministerikokouksessa vuonna 2003 sovitun mukaisesti. Saaristolaiskulttuurin luomia biologisesti ja kulttuurihistoriallisesti rikkaita luonto- ja maisematyyppejä ennallistetaan erityisesti merialueiden kansallispuistoissa ja biosfäärialueilla sekä muilla luonnonsuojelualueilla. Samalla luodaan lisäedellytyksiä uusien palvelujen, erityisesti matkailupalvelujen kehittämiseksi.

Edistetään kulttuuriympäristön ja maiseman arvojen huomioonottamista rannikkoalueella.

Valtakunnalliset kulttuuriympäristöä koskevat inventoinnit otetaan huomioon alueiden käytön suunnittelussa rannikkoalueella. Maakuntien liitot ja kunnat ottavat kaavoituksessa huomioon rannikon maiseman, rakennetun ympäristön ja kulttuuriperinnön arvot ja erityispiirteet. Alueelliset ympäristökeskukset edistävät toiminnallaan valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen ja maisemien ylläpitoa rannikkoalueella. Rannikon maisemalliset näkökohdat sisällytetään osaksi rannikkoalueen kaavoitusta sekä muuta suunnittelua ja ohjausta Euroopallaisen maisemayleissopimuksen mukaisesti.

Yhdennetyn käytön ja hoidon alueellisten strategioiden ja toimenpideohjelmien valmisteluun sisällytetään arviointi alueen arvokkaista rannikkomaisemista ja kulttuuriympäristöistä sekä selvitetään mahdollisuudet niiden hoitoon, säilyttämiseen ja hyödyntämiseen. Strategioissa ja toimenpideohjelmissa saaristo- ja rannikkoalueelle ominainen kulttuuriperintö ja –ympäristö otetaan huomioon erityisinä vahvuuksina, joiden avulla kehitetään rannikkoalueen elinvoimaisuuden, virkistyskäytön ja matkailun edellytyksiä. Tämän tueksi tarvitaan lisää valtakunnallista ja alueellista selvitys- ja seurantatietoa rannikon kulttuuriympäristöistä, maisemasta, rakennusperinnöstä ja vedenalaisista muinaisjäännöksistä.

Tuetaan rannikon puukaupunkeja niiden erityispiirteiden säilyttämisessä ja hyödyntämisessä. Kannustetaan rannikkoalueen viljelijöitä maatalouden ympäristötuen erityistukisopimukseen maatalousympäristön monimuotoisuuden, kulttuuriperinnön ja maisemallisten arvojen hoitamiseksi sekä investointeihin perinteisten rakenteiden ja rakennelmien säilyttämiseksi. Maatalouden ympäristötukijärjestelmä ei kuitenkaan yksin riitä turvaamaan rannikon maisemien ja perinnebiotooppien ylläpitoa, säilyttämistä ja ennallistamista, vaan turvaamistavoitteen saavuttaminen edellyttää uudenlaisen keinovalikoiman kehittämistä.

Varaudutaan ennalta ympäristöonnettomuuksiin.

Liikenne- ja viestintäministeriö ja ympäristöministeriö pyrkivät parantamaan merenkulun turvallisuutta ja siihen liittyvää Itämeren ja sen rannikkoympäristön suojelua. Rannikkoalueen ympäristöonnettomuuksien torjunnan kannalta alueellisesti tärkeät toimijat, kunnat, alueelliset ympäristökeskukset ja rannikon turvallisuudesta vastaavat viranomaiset pyrkivät selvittämään onnettomuuksista aiheutuvat uhat ja varautuvat yhteistyössä onnettomuustilanteisiin. Satamat varautuvat onnettomuuksiin ja huolehtivat tehokkaasti alusjätteen vastaanotosta ja käsittelystä. Valtion ja kuntien tulisi huolehtia riittävästä öljyntorjunnan resursseista rannikkoalueella ja varmistaa teknisten valmiuksien laatu sekä laitteiston ja henkilöstön nopea saatavuus rannik-

ko- ja saaristoalueilla. Vapaaehtoistoiminta, kuten vapaaehtoiset öljyntorjuntajoukot, nähdään merkityksellisinä ympäristöonnettomuuksien torjunnassa.

Selvitetään kansallisesti öljykuljetusten riskit ja kehitetään niiden ennakkollista hallintaa. Suomi pyrkii lisäämään meriturvallisuutta ja vähentämään onnettomuusriskejä vaikuttamalla aktiivisesti tähän liittyvään sääntelyyn ja toimenpiteisiin EU:n ja kansainvälisten organisaatioiden puitteissa. Suomi pyrkii parantamaan kuljetuksiin liittyvien toimien ja menetelmien harmonisointia Itämeren alueella ja kehittämään öljyntorjunnan yhteistyötä muiden Itämeren rannikkovaltioiden kanssa.

LISÄTIETOA

- *Valtioneuvoston periaatepäätös Suomen Itämeren suojeleuhjelmasta (26.4.2002), Suomen ympäristö 569, Ympäristöministeriö 2002.*
- *Itämeren ja sisävesien suojeleu toimenpideohjelma, Suomen ympäristö 771, Ympäristöministeriö 2005.*
- *Valtioneuvoston periaatepäätös vesiensuojeleu tavoitteista vuoteen 2005 (19.3.1998), Suomen ympäristö 226, Ympäristöministeriö 1998.*
- *Direktiivi vesienhoidon puitteista (2000/60/EY)*
- *Suomen biologista monimuotoisuutta koskeva kansallinen toimintaohjelma 1997-2005.*
- *Valtioneuvoston periaatepäätöstoimintaohjelmasta Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lapin läänin lounaisosan metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi (23.10.2002) sekä Metso-ohjelman kotisivut: <http://www.mmm.fi/metso>.*
- *Eurooppalainen maisemayleissopimus (Firenze 2000) sekä Hallituksen esitys Eduskunnalle Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (HE 73/2005).*
- *Valtakunnalliset kulttuuriperintöinventoinnit: Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museovirasto, Rakennushistorian osaston julkaisu 16, 2. painos Helsinki 1998; Maisema-alue työryhmän mietintö I. Maisemanhoito. Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeleu osasto, mietintö 66/1992. Helsinki 1993. Maisema-alue työryhmän mietintö II. Arvokkaat maisema-alueet. Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeleu osasto, mietintö 66/1992. Helsinki 1993; Valtakunnallisesti merkittävät esihistorialliset suojeleu aluekokonaisuudet. Sisäasiainministeriö, kaavoitus- ja rakennusosasto, tiedotuksia 3/1983.*
- *Luonnonsuojeleu ohjelmat: valtioneuvoston periaatepäätös lehtojensuojeleu ohjelmasta (1989), valtioneuvoston periaatepäätös lintuvesiensuojeleu ohjelmasta (1982), valtioneuvoston periaatepäätös rantojen suojeleu ohjelmasta (1990), valtioneuvoston periaatepäätös soidensuojeleu perusohjelmasta (1979 ja 1981), valtioneuvoston periaatepäätös vanhojen metsien suojeleu ohjelmasta (1996), valtioneuvoston periaatepäätös kansallis- ja luonnonpuistoverkon kehittämishjelmasta (1976), valtioneuvoston periaatepäätös harjijensuojeleu ohjelmasta (1984).*
- *Valtioneuvoston periaatepäätös arvokkaista maisema-alueista ja maisemanhoidon kehittämisestä (5.1.1995).*
- *Sedimenttien ruoppaus ja läjitysohje, Ympäristöopas 117. Ympäristöministeriö, Helsinki 2004.*
- *Veden varassa. Suomen vesiluonnon monimuotoisuus (toim. Mari Walls ja Liisä Rönkä), Edita, Helsinki 2004.*

6.4 VIRKISTYSMAHDOLLISUUKSIEN KEHITTÄMINEN

TAVOITTEET

Rannikkoalueella on monipuoliset ja riittävät virkistysmahdollisuudet.

SUUNTAVIIVAT

Luonnon virkistyskäytön mahdollisuuksia tulee rannikkoalueilla hyödyntää monipuolisesti. Virkistysalueiden määrän ja sijainnin ohella huomiota tulee kiinnittää olemassa olevien virkistysmahdollisuuksien tehokkaaseen hyödyntämiseen ja niiden palvelujen tasoon. Erityisesti voimakkaan kasvun alueilla sekä tiiviin loma-asutuksen yhteydessä on huolehdittava lisäntyvien virkistyskäyttöpaineiden ja rannikkoalueen muun käytön yhteensovittamisesta sekä riittävien alueiden varaamisesta virkistykseen tarpeisiin. Virkistysmahdollisuuksia kehitettäessä on tärkeitä kiinnittää huomiota rannikkoalueen pysyvän asutuksen säilyttämiseen, asukkaiden tarpeisiin ja työmahdollisuuksiin sekä pyrkiä lisäämään alueen laatua ja vetovoimaa.

Virkistysmahdollisuuksia on kehitettävä kestävästi ja rannikon luonnonoloihin sopeutuen. Toimien johdonmukaisuutta ja yhteistyömahdollisuuksia virkistyskäyttöön liittyvien toimijoiden välillä tulee parantaa.

KEINOT

Selvitetään virkistyskäytön tarpeet ja virkistysmahdollisuuksien tarjonta.

Toteutetaan ympäristöministeriön ja alueellisten toimijoiden yhteistyönä pilottihanke, jossa arvioidaan rannikkoalueen virkistykseen varattujen alueiden määrää, laatua ja saavutettavuutta. Lisäksi arvioidaan virkistyskäyttöön liittyvää kysyntää ja tarpeita. Tarkoituksena on selvittää virkistysmahdollisuuksien riittävyys eri tyyppisiin tarpeisiin. Virkistyskäytön toimijat, maakuntien liitot, kunnat, Metsähallitus ja virkistysalueyhdistykset käyttävät selvityksestä saatavaa tietoa hyväksi virkistyskäytön, siihen liittyvän rahoituksen ja alueiden käytön suunnittelussa.

Kiinnitetään erityistä huomiota virkistysmahdollisuuksien turvaamiseen rannikon kasvualueilla sekä tiiviin loma-asutuksen alueilla. Maakuntien liittojen ja kuntien toivotaan ottavan alueiden käytön suunnittelun yhteydessä huomioon virkistysmahdollisuuksien ja vapaan rannan määrällinen riittävyys ja saavutettavuus erityisesti niillä alueilla, joilla rannikon käyttö on runsasta. Rannikkokunnat, virkistysalueyhdistykset ja Metsähallitus huolehtivat virkistys- ja luonnonsuojelualueiden palvelujen tasosta ja opastuksesta parantaakseen alueiden vetovoimaisuutta ja lisätäkseen tietoisuutta rannikkoalueen kestävästä virkistyskäytöstä. Ne myös seuraavat systemaattisesti kohteiden käyttöä, palveluntarpeita ja kysynnänmuutoksia. Lisäksi ne pyrkivät kehittämään virkistysmahdollisuuksia siten, että käyttöpaineita ohjataan rannikon luonnonarvojen kannalta vähiten herkille alueille kestävä luontomatkailun periaatteiden mukaisesti sekä huolehtimaan laajempien virkistysyhteyksien ja reittien olemassaolosta.

Huolehditaan rannikkoalueilla virkistystarpeiden tasapainoisesta yhteensovittamisesta muuhun alueiden käyttöön. Muun muassa Natura 2000 -alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmia laativat alueelliset ympäristökeskukset ja Metsähallitus ottavat yhteensovittamistavoitteen huomioon ja pyrkivät ensisijaisen suojelun turvaamistarpeiden ohella tarkastelemaan alueita

myös virkistyskäytön kannalta. Ympäristöministeriö yhteistyössä Metsähallituksen kanssa pyrkii selvittämään meri- ja rannikkokansallispuistojen laajentamistarpeita – ja mahdollisuuksia.

Toteutetaan rannikkoalueilla luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun edistämiseksi laadittua toimintaohjelmaa.

Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun edistämiseksi annetussa toimintaohjelmassa yksilöidyt virkistyskäytön vastuutahot huolehtivat ohjelman toteuttamisesta erityisesti siltä osin, kun sen tavoitteet ja toimenpiteet liittyvät rannikkoalueen virkistysmahdollisuuksien ja luontomatkailun edistämiseen.

Valtioneuvoston periaatepäätös toimintaohjelmasta luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun edistämiseksi esittää toimenpiteitä vastuuden selkeyttämiseksi ja tavoitteiden yhteensovittamiseksi, luonnossa toimimisen edellytysten kehittämiseksi ja vetovoimatekijöiden säilyttämiseksi, tuotteistamisen ja yhteistyön kehittämiseksi sekä kysyntälähtöisyyden ja tiedon ja osaamisen lisäämiseksi.

Lisätään rahoitusta rannikkoalueen virkistysmahdollisuuksien kehittämiseksi.

Valtion ja kuntien tulisi varmistaa riittävä tuki rannikkoalueen virkistysmahdollisuuksien ja niiden palvelutason parantamiseen. Virkistyskäytön toimijat pyrkivät tehokkaasti suuntaamaan luontomatkailusta ja käyttäjiltä saatavia tuloja virkistysalueiden hoidon ja suojelun edistämiseen.

Tunnistetaan virkistyskäytön toimijoiden vastuut ja parannetaan yhteistyötä.

Ministeriöt, maakuntien liitot ja kunnat pyrkivät omalta osaltaan selkiyttämään virkistyskäytön toimijoiden työnjakoa parantaakseen käsitystä eri toimijoiden asemasta ja tehtävistä valtakunnallisella ja alueellisella tasolla. Rannikkoalueen kunnat sekä virkistyskäytön ja luontomatkailun yksityiset toiminnanharjoittajat pyrkivät kartoittamaan vapaaehtoisuuden perustuvan seudullisen yhteistyön ja verkostoitumisen mahdollisuudet, samaten mahdollisuudet perustaa rannikkokuntien yhteisiä virkistysalueyhdistyksiä tai muita virkistyskäyttöön liittyviä kehittämissyömiä. Niiden rannikkokuntien, joissa luonnon virkistyskäyttöön perustuvan matkailun arvioidaan olevan tai muodostuvan merkittäväksi elinkeinotoiminnaksi, toivotaan kiinnittävän erityistä huomiota paikallisten toimijoiden yhteistyön tehostamiseen.

Osallistavan suunnittelun edistämiseksi kuntien ja maakuntien liittojen tulisi tarjota rannikkoalueiden käyttäjille mahdollisuuksia tuoda esiin virkistysalueisiin liittyviä toiveita ja tarpeita sekä näkemyksiään virkistysmahdollisuuksien riittävydestä.

Varmistetaan jokamiehenoikeuksien toteutuminen.

Jokamiehenoikeuksien käytännön turvaaminen edellyttää, että suurin kysyntäpaine ohjataan virkistysalueille ja reiteille, joilla on turvattu riittävä luonnonhoito ja oheispalvelut, kuten jätehuollon järjestäminen. Maankäytön suunnittelussa ja rakentamisen ohjauksessa kiinnitetään huomiota rakentamattomien alueiden riittävyteen ja huolehditaan toimintojen sijoittamisesta siten, että myös jokamiehenoikeuteen perustuvalla luonnon virkistyskäytölle jää riittävästi va-

paita alueita. Veneilyreittien riittävydestä, peruspalveluista ja rantautumismahdollisuuksista huolehditaan ja ne nähdään tärkeinä vesien yleiskäytön ohjaamisessa.

LISÄTIETOA

- *Valtioneuvoston periaatepäätös toimintaohjelmasta luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun edistämiseksi (13.2.2003).*
- *Ympäristöministeriön esite Jokamiehen oikeudet, vapaus ja vastuu kulkevat käsi kädessä. Tuunanen, Pekka (toim.), Helsinki 2003.*
- *Maa- ja metsätalousministeriön vapaa-ajan kalatalouden kehittämisstrategia. Virkistyskallastus Suomessa nyt ja tulevaisuudessa. MMM:n julkaisu 58/2002.*
- *Kestävän luontomatkailun periaatteet luonnonsuojelualueilla (Metsähallituksen internet-sivut: www.metsahallitus.fi).*

6.5 TIEDON SAATAVUUDEN PARANTAMINEN

TAVOITTEET

Rannikkoaluetta koskevien ratkaisujen perustaksi on saatavilla luotettavaa tietoa.

Rannikkoalueen käyttäjät tuntevat rannikon erityisolot ja osaavat ottaa ne toiminnassaan huomioon.

SUUNTAVIIVAT

Rannikon ekosysteemien hoidon ja hyödyntämisen sekä luonnonvarojen käytön tulee perustua riittäviin tieteellisiin tietoihin ekosysteemien toiminnasta sekä ympäristön tilan seurantaan. Tiedon avulla rannikkoalueen käyttöä ja hoitoa voidaan ohjata haluttuun suuntaan sekä parantaa valmiuksia reagoida joustavasti yllättäviin tilanteisiin. Tavoitteena on rannikkoympäristön tilan parantaminen, taloudellisen toiminnan suuntaaminen rannikon luontoa ja ympäristöä kunnioittavalla tavalla sekä kiinnostuksen herättäminen omaa elinympäristöä kohtaan.

Yhteinen tietopohja on olennaisen tärkeä tekijä hallinnonalojen toimien yhteensovittamisen ja yhteistyön kannalta. Tiedon tehokas hyödyntäminen edellyttää myös tiedon jakamista ja osaamista sen soveltamisessa. Tärkeätä on tietojen konkretisoituminen käytännön toiminnassa, kuten luonnonvaraelinkeinojen harjoittamisessa, rannikolla toteutettavissa käytön ja hoidon hankkeissa sekä rannikkoalueiden käytön suunnittelussa. Asukkaiden, järjestöjen ja muiden asianomaisten tahojen osallistuminen edellyttää tiedon selkeää esittämistä. Selkeä ja havainnollistettu tieto rannikkoalueen tilasta ja toiminnan vaikutuksista lisää myös rannikkoalueen käyttäjien yleistä ympäristötietoisuutta.

KEINOT

Parannetaan rannikkoalueiden tilan seurantaa ja tiedon sovellettavuutta.

Rannikkoalueiden tilan seurannan kehittämiseksi on tärkeitä selvittää rannikoilla tehtävän seurannan nykytila, sen kohteet ja laajuus. Samaten tulisi pyrkiä kokoamaan rannikon paikallisten toimijoiden hallussa olevaa käytännöllistä, rannikon luonnonoloihin liittyvää kokemusperäistä seurantatietoa sekä varmistaa seurannan perustuminen riittävän pitkille aikasarjoille. Rannikkoalueen viranomaiset kuten alueelliset ympäristökeskukset, toiminnanharjoittajat ja järjestöt seuraavat toiminnan vaikutuksia ja rannikkoalueen tilan muutoksia.

Tiedon laadun ja määrän parantumisen myötä eri toimialat sopeuttavat toimintaansa vastaamaan uusia käsityksiä. Rannikkoaluetta koskevia päätöksiä tekevät viranomaiset soveltavat uutta tietoa ja ohjaavat toimintaa joustavasti seurantatulosten osoittamaan suuntaan. Tiedon sovellettavuutta ja sen käytännön merkitystä edistetään kehittämällä mekanismeja, joilla helpotetaan uusien tietojen käyttöönottoa eri toimialoilla ja niiden hyödyntämistä osana rannikkoalueen toimintaa. Rannikkoaluetta koskevan tutkimuksen tekijät pyrkivät välittämään tutkimuksen ja seurannan tuloksia päätöksentekijöille sekä huolehtivat osaltaan tutkimuksellisten tarpeiden esiintuomisesta.

Ympäristöhallinnossa selvitetään, miten rannikkoalueen tilaa ja yhdennetyn käytön ja hoidon edistymistä tullaan seuraamaan.

Vahvistetaan rannikkoalueen viranomaisten yhteistä tietopohjaa.

Rannikkoaluetta koskevaa paikkatietoa hallussaan pitävät viranomaiset pyrkivät näiden tietojen saatavuuden ja yhteensopivuuden lisäämiseen. Asianomaiset ministeriöt vastaavat yhteisen paikkatietoinfrastruktuurin luomisesta tähän liittyvän direktiivin (INSPIRE) tultua annetuksi ja varmistavat, että erilaisia tietoja sisältävät paikkatietoinfrastruktuurit ovat keskenään yhteensopivia. Alueelliset viranomaiset, kuten kunnat, alueelliset ympäristökeskukset, TE-keskukset, maaseutu- ja metsäkeskukset, korostavat toiminnassaan tiedon vaihtoa, jakavat hallussaan olevaa informaatiota muille viranomaisille ja pyrkivät edistämään tietojen maksuttomuutta.

Alueelliset ympäristökeskukset varmistavat rannikkoalueella harjoitettavan toiminnan tiedollisen perustan valvomalla ja ohjaamalla ympäristövaikutusten arviointia. Samaten viranomaiset huolehtivat rannikkoalueelle vaikutuksensa ulottavien suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten huolellisesta selvittämisestä. Viranomaiset hyödyntävät ja ajantasaistavat olemassa olevia luontoselvityksiä, –kartoituksia sekä kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevia valtakunnallisia ja alueellisia inventointeja toiminnan ohjaamiseksi kestäväällä tavalla. Maakuntien liitot yhdessä muiden asianomaisten tahojen kanssa huolehtivat riittävästä tiedoista yhdenmetyksen käytön ja hoidon alueellista strategiaa ja toimenpideohjelmaa varten.

Rannikon kuntien ja alueellisten ympäristökeskusten tulisi huolehtia asianmukaisesta tiedottamisesta poikkeuksellisissa olosuhteissa ja tilanteissa. Toiminnan nopeuttamiseksi onnettomuustilanteissa kuntien olisi syytä kiinnittää huomiota osoite- ja paikkatietojen yksiselitteiseen määrittelyyn rannikon haja-asutusalueilla sekä parantaa muun muassa virkistysalueiden paikannusmahdollisuuksia.

Viranomaisten yhteisen tietopohjan parantamiseksi arvioidaan tarpeet ja mahdollisuudet rannikkoasioita käsittelevän tietojärjestelmän luomiseen sekä erityisesti alueellisten strategioiden valmistelun yhteydessä mahdollisuudet alueellisten tietopankkien perustamiseen.

Muokataan ja levitetään tietoa osallistumisen edistämiseksi.

Rannikkoaluetta koskevia päätöksiä tekevät viranomaiset kiinnittävät erityistä huomiota päätöksenteon ja suunnittelun avoimuuteen ja toiminnan perustana olevan tiedon jakamiseen ymmärrettävässä muodossa. Osallistumisen ja avoimuuden edistämiseksi viranomaiset tiedottavat aktiivisesti rannikkoaluetta koskevista suunnitelmista ja hankkeista. Lisäksi ne huolehtivat tiedon havainnollistamisesta. Rannikon kaksikielisillä alueilla viranomaiset varmistavat tiedottamisen ja osallistumismahdollisuudet niin suomen- kuin ruotsinkielisille.

Rannikkoaluetta koskevan tiedon julkisen saatavuuden parantamiseksi ympäristöhallinnon ja muiden hallinnonalojen tulisi selvittää mahdollisuudet koota yhteen omat rannikkoympäristöä koskevat tietonsa. Lisäksi niiden tulisi mahdollisuuksien mukaan varmistaa tietojen yhteensopivuus sekä muokata ja levittää rannikkoympäristöä koskevaa yhdenmukaista tietoa erityisesti internetin välityksellä. Viranomaiset, järjestöt ja hankkeet huolehtivat internetissä levitettävän tiedon ajantasaisuudesta.

Tunnistetaan ja korjataan rannikkoaluetta koskevat tiedolliset puutteet.

Tunnistetaan olemassa olevan tiedon keskeiset puutteet ja selvitetään rannikkoalueiden yhdennetyn käytön ja hoidon kannalta oleelliset tiedon tarpeet. Tämän perusteella ohjataan tutkimusta vastaamaan tiedon tarpeita sekä kohdennetaan rahoitusta erityisesti monitieteisiä rannikkoalueiden yhdennetyn käytön ja hoidon tarpeita ajatellen.

Lisää tietoa tarvitaan erityisesti ilmastonmuutokseen sopeutumisesta ja sen rannikoille aiheutuvista vaikutuksista, haitallisten aineiden ominaisuuksista ja mahdollisesta esiintymisestä rannikkoympäristössä sekä rannikon kulttuuriympäristöistä ja vedenalaisista muinaisjäännöksistä. Merellisten luontotyyppien suotuisan suojelutason arvioimiseksi ja lisätoimien pohjaksi tarvitaan uutta tietoa myös vedenalaisista luontotyypeistä ja lajeista. Tiedon hankkimiseksi ympäristöministeriö toteuttaa vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelman (VELMU), jonka tuottamalla tiedoilla helpotetaan luonnonvarojen hyödyntämisen ja luonnonsuojelun suunnittelua. Tietoja arvokkaista luontoalueista voidaan käyttää rannikkoalueiden yhdennetyn käytön ja hoidon suunnittelussa, ympäristövaikutusten arvioinneissa sekä muun muassa öljy- ja kemikaalionnettomuuksien torjunnassa ja puhdistuksessa. Inventointiohjelma pyritään toteuttamaan Suomen rannikon alueella vuoden 2014 loppuun mennessä.

Tiedon puutteiden ei anneta estää tai hidastaa rannikkoympäristön kannalta tarvittaviin toimenpiteisiin ryhtymistä.

Parannetaan rannikkoalueiden ympäristötietoisuutta osana kasvatusta ja koulutusta.

Käsitellään luontokouluissa, päiväkodeissa ja kouluissa rannikkokysymyksiä ja tutustutaan rannikkoluontoon. Vahvistetaan luonnossa liikkumisen ja toimimisen edellytyksiä sekä rannikon kulttuuriympäristökasvatusta valtakunnallisissa opetussuunnitelmissa sekä rannikkoalueen kunnissa luontokoulujen ja erilaisten harrastusjärjestöjen kautta. Lisätään kasvatuksessa ja opetuksessa erityisesti oman alueen tuntemusta ja parannetaan valmiuksia onnettomuustilanteissa ja luonnonkatastrofeissa toimimiseen. Otetaan ammatillisessa koulutuksessa huomioon rannikon kestävä käyttö ja hoito. Lisätään rannikkoalueen yliopistoissa ja korkeakouluissa tutkimusta ja opetusta yhdennetyn käytön ja hoidon tiedollisista tarpeista sekä rannikkoalueen erityiskysymyksistä.

LISÄTIETOA

- *Ns. INSPIRE-direktiiviehdotus, KOM 516/2004, lopull.*
- *www.luontoon.fi, www.ymparisto.fi.*
- *vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelma: www.ymparisto.fi/velmu*
- *Itämeri-portaali: http://www.fimr.fi/fi/itametikanta.html.*
- *Lounaisen Suomen paikkatiedon verkosto ja palvelu Lounaispaikka: www.lounaispaikka.fi.*
- *Sarvala, M. & Sarvala J. (toim.) 2005: Miten voit, Selkämeri? Ympäristön tila Lounais-Suomessa 4. Lounais-Suomen ympäristökeskus.*
- *Kronholm, M., Albertsson, J. & Laine, A. (toim.) 2005: Perämeri Life. Perämeren toimintasuunnitelma. Länsstyrelsen i Norrbottens län, rapportserie 1/2005.*
- *Vuorinen E. & Hyytiäinen U. (toim.): Karjaanjoen vesistö, Eläköön vesi! Lohjan ympäristölautakunta, julkaisu 7/05.*

6.6 ITÄMEREN ALUEEN YHTEISTYÖN VAHVISTAMINEN

TAVOITTEET

Itämeren alue on rannikkoalueiden yhdenntyn käytön ja hoidon edelläkävijä.

SUUNTAVIIVAT

Itämeren ja sen rannikkoympäristön tilan parantaminen edellyttää Itämeren rannikkovaltioilta kansallisten toimien lisäksi yhteisesti sovittuja tavoitteita ja niiden mukaisia toimenpiteitä. Ympäristöongelmat ja luonnon toiminta eivät noudata valtioiden rajoja, mistä johtuen Itämeren rannikkoalueita koskettavat monet yhteiset haasteet. Tällaisia uhkia ovat muun muassa meren pilaantuminen ja rehevöityminen, luonnonkatastrofit ja öljyonnettomuudet. Itämeren luonnonvarojen hyödyntäminen ja merialueen käyttö aiheuttavat niin ikään vaikutuksia koko Itämeren alueella. Toimintojen yhteensovittaminen paitsi toisiinsa myös ympäristön vaatimuksiin edellyttää kansainvälistä yhteistyötä, yhteisiä toimintatapoja ja sopimuksia.

Itämeren valuma-alue on merkittävä sosiaalisen, taloudellisen ja kulttuurisen toiminnan keskus, jonka dynaamisuus ja kasvupotentiaali ovat vain vahvistuneet EU:n laajentumisen myötä. Rannikkoalueiden yhdenntettyä käyttöä ja hoitoa koskevan yhteisen näkemyksen muodostamiseksi ja siihen liittyvän sääntelyn kehittämiseksi Itämeren alueella tarvitaan yhteistyötä ja vuoropuhelua EY:n toimielinten, Itämeren alueen kansainvälisten toimijoiden, muiden Itämeren rannikkovaltioiden ja niiden keskeisten sidosryhmien kesken. Tärkeätä on, että Itämeren rannikkovaltiot tunnistavat, että meren tilalla on merkitystä koko Itämeren alueen kilpailukyvyille.

KEINOT

Vahvistetaan Itämeren asemaa globaalissa toimintaympäristössä.

Itämeren alueen EU-jäsenmaat vaikuttavat yhdessä Itämeren alueen kehittymiseen ja sen asemaan Euroopassa ja maailmassa. Ne pyrkivät yhteistyössä parantamaan Itämeren tilaa ja kehittämään sen rannikkoalueiden kestäväää käyttöä. Yhteistyöllä parannetaan muun muassa merialueen käytön yhteensovittamista ja vaikutetaan sellaisiin valtioiden rajat ylittäviin ongelmiin ja uhkiin, joita ei voida ehkäistä ainoastaan yksipuolisilla toimenpiteillä. Jäsenvaltiot kehittävät yhdenntettyä käyttöä ja hoitoa aluemereren tarpeista ja erityispiirteistä käsin. Ne edistävät rannikkoalueiden kestäväää käyttöä läpäisevästi myös muiden EU-politiikkojen laadinnassa. Jäsenvaltiot vaikuttavat aktiivisesti EU:n meri- ja rannikkoalueisiin liittyvään muuhun ohjaukseen, kuten kehitteillä olevaan meripolitiikkaan, ja panevat täytäntöön yhteisön meriympäristöpolitiikan puitedirektiivin sen tultua annetuksi. Euroopan unioni pyrkii aktiivisesti edistämään yhteistyötä Venäjän kanssa Itämeren käyttöön ja hoitoon liittyvissä kysymyksissä.

Itämeren rannikkovaltiot edistävät aktiivisesti vuorovaikutusta alueen yhteistyöelimissä, joista keskeisimpiä ovat CBSS, HELCOM, VASAB, Pohjoismaiden ministerineuvosto ja Baltic 21, ja pyrkivät luomaan näiden toimijoiden kesken vahvan yhteisen tahtotilan Itämeren rannikkoalueiden kehittämisen tavoitteista, ongelmista ja tarvittavista toimista. Yhteistyöelinten puitteissa rannikkovaltiot tehostavat kansainvälisten toimijoiden yhteistyötä rannikon käytön ja hoidon yhteensovittamiseksi, varmistavat yhteisesti sovittujen toimenpiteiden tehokkaan täy-

täntöönpanon sekä suuntavat rahoitusta Itämeren rannikkoalueiden kestävästä käytöstä ja hoidon toteuttamiseksi.

Ryhdytään toteuttamaan valmisteilla olevaa Itämeren kestävästä käyttöä ja ekosysteemien suojelua tavoittelevaa HELCOM:n Baltic Sea Action Plania Itämeren valuma-alueen valtioissa. Omaksutaan ja otetaan Itämeren rannikkoalueilla mahdollisimman nopeasti käyttöön EU:n ICZM-suosituksessa esiteltyä yhdenmukaista käytöstä ja hoidon periaatteet.

Kehitetään rannikkoalueen kestävästä käytöstä ja hoidon yhteistyötä naapurivaltioiden kanssa.

Pyritään Suomessa lisäämään tietoisuutta Venäjän vesiensuojelun tilan ja sitä parantavien toimenpiteiden merkityksestä Suomenlahden meri- ja rannikkoalueiden tilan parantamisessa. Suomi jatkaa ja kehittää käynnissä olevaa ympäristöyhteistyötä Venäjän kanssa. Tukitoimia Venäjälle jatketaan erityisesti jätevesien puhdistamiseksi ja öljyntorjuntavalmiuden parantamiseksi. Suomi pyrkii kehittämään myös muuta lähialueiden ympäristöyhteistyötä vesiensuojelun ja merellisen luonnonsuojelun osalta. Hyödynnetään tehokkaasti EU:n rahoitusvälineitä Itämeren rannikkoalueiden tilaa ja elinvoimaisuutta parantavien hankkeiden rahoituksessa.

Kehitetään ympäristöhallinnossa rajavesistöyhteistyötä sekä Itämereen rajoittuvan kansainvälisen vesienhoitoalueen (Tornionjoen) vesienhoidon suunnittelua rannikkovesien tilan parantamiseksi. Valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutukset arvioidaan ja menettelyä kehitetään Itämeren alueella Espoon sopimuksen mukaisesti.

Jatketaan ja lisätään rajat ylittävää alueiden välistä ja valtiollista yhteistyötä rannikkoalueiden kaupan, kulttuurin ja sujuvan liikenteen edistämiseksi. Muun muassa Pietarin metropolialueen kehittymisen nähdään tarjoavan merkittäviä mahdollisuuksia Itämeren alueen kilpailukykyyn parantamiseen ja sen aseman vahvistamiseen globaalina toimijana.

Lisätään Itämeren alueen kansainvälisiä tutkimusyhteistyötä.

Rannikkoalueen monitieteiset yliopistot, korkeakoulut ja tutkimuslaitokset suuntaavat opetusta ja tutkimusta Itämeren alueen kansainväliseen tutkimusyhteistyöhön yhteisen tietopohjan aikaansaamiseksi ja vuorovaikutuksen kasvattamiseksi. Ne pyrkivät myös lisäämään tutkimus- ja opiskelijavaihtoa Itämeren rannikkoyliopistojen ja korkeakoulujen välillä.

Tutkimusentekijät, elinkeinoelämä ja hallinto pyrkivät toiminnallaan lisäämään kansallisten ja kansainvälisten tutkimus- ja muiden hankkeiden yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja ottamaan niistä saatuja tuloksia ja tietoja tehokkaasti käyttöön. Itämeren rannikkoalueen toimijat, viranomaiset ja sidosryhmät edistävät aktiivisesti yhteisiä kehittämishankkeita ja hyödyntävät näissä muun muassa EU:n aluekehitysrahaston tarjoamia mahdollisuuksia.

LISÄTIETOA

- *Euroopan unioni: europa.eu.int*
- *Ehdotus: Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi yhteisön meripolitiikan puitteista (meristrategiadirektiivi), KOM(2005) 505 lopullinen.*
- *Helsinki Commission: Baltic Marine Environment Protecting Commission (www.helcom.fi)*

- *Helcom Recommendation 24/10: Implementation of Integrated Marine and Coastal Management of Human Activities in the Baltic Sea Area.*
- *Vision and Strategies around Baltic Sea, VASAB (www.vasab.org.pl)*
- *The Council of the Baltic Sea States, CBSS (www.cbss.st)*
- *An Agenda 21 for the Baltic Sea Region (www.baltic21.org)*
- *Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context, Espoo 1991. (Espoo sopimus).*

7. Strategian ympäristövaikutusten arviointi

Strategian yleiset vaikutukset ja toteutettu vuorovaikutus

Tämä strategia on laadittu EU:n rannikkoalueiden yhdenmetyksen käytön ja hoidon suosituksessa annetuista lähtökohdista sekä Suomen rannikkoalueen omista erityispiirteistä ja oikeudellishallinnollisista olosuhteista. Laajapohjainen ympäristöministeriön työtä varten asettama yhteistyöryhmä on ohjannut strategian laadintaa ja vaikuttanut valintoihin, sen tavoitteisiin ja ohjaukeinoihin koko työn ajan. Strategian laatimisen tukena ovat toimineet erillisestä arvioinnista saadut tiedot sekä Oulussa, Kotkassa, Turussa ja Vaasassa järjestetyt sidosryhmäseminaarit. Sidosryhmäseminaareissa kunkin alueen keskeiset toimijat ovat voineet keskustella ja esittää suoraan näkemyksiä, tavoitteita ja tarvittavia toimenpiteitä strategian laatimisen pohjaksi.

Keskeisenä lähtökohtana suosituksessa ja Suomen kansallisessa strategiassa on rannikoiden kestävä käyttö ja hoito, minkä johdosta strategian tavoitteet ja toimenpiteet on asetettu pitkälti rannikkoympäristön reunaehtojen kunnioittaen. Lisäksi strategiassa esitetään nimenomaisia toimenpiteitä rannikkoympäristön tilan parantamiseksi. Strategian ympäristövaikutukset oletetaan tästä syystä yleisesti positiivisiksi, vaikkakin elinvoimaisuuden ja virkistyskäytön vahvistuminen voi tuoda mukanaan myös rannikkoympäristön kannalta haitallisia vaikutuksia. Näiden vaikutuksien oletetaan kuitenkin pitkällä tähtäimellä korjautuvan muun muassa ekosysteemilähestymistävän vahvistumisen myötä sekä rannikkoalueiden käytön suunnittelua kehittämällä. Lisääntyvän verkostoitumisen, yhteistyön ja rannikkoelinkeinojen strategisen kehittämisen oletetaan aiheuttavan positiivisia taloudellisia vaikutuksia rannikkoalueella. Rannikkoalueen sosiaalinen kestävyys paranee elinvoimaisuuden kehittymisen, virkistysmahdollisuuksien parantumisen ja osallistumismahdollisuuksien korostumisen myötä.

Rannikkoalueen käytön ja hoidon arviointiraportti on kesäkuusta 2005 lähtien ollut luettavissa ympäristöhallinnon internet-sivuilla osoitteessa www.ymparisto.fi, jonka kautta jokaisella on ollut mahdollisuus tutustua strategian lähtökohtiin ja saada tietoja strategian valmistelusta. Internet-sivuilla on ollut erikseen nähtävillä yhteistyöryhmän kokoonpano ja sen kokousten muistiot, tiedot strategian valmistelusta sekä muistiot sidosryhmäseminaarien ja asiantuntijataapaamisten ohjelmista ja sisällöistä. Valmistelusta on tiedotettu myös ruotsin kielellä. Asiasta on mainituilla sivuilla ja ympäristöhallinnon koulutustilaisuuksissa tiedotettu avoimesti ja annettu mahdollisuus ottaa yhteyttä strategian laatijoihin mielipiteiden esittämistä varten.

Strategian valmistumisesta tiedotetaan ja varmistetaan strategian saatavuus. Ympäristöministeriö pyrkii omalta osaltaan toteuttamaan strategian tavoitteita ja toimenpiteitä. Ympäristöministeriö myös seuraa yleisesti strategian toteutumista ja sen tulevia vaikutuksia.

Strategian ympäristövaikutukset kehittämisalueittain

Rannikonäkökulman vahvistaminen

Kiinnittämällä huomiota rannikkoalueen erityislaatuisuuteen meren ja maan vaihettumisalueena sekä käsittelemällä yhdenmävällä tavalla rannikoilla tapahtuvaa toimintaa vahvistetaan strategista otetta rannikkoalueiden käytön suunnittelussa. Strateginen suunnittelu ja siihen liitetyt osallistumismahdollisuudet lisäävät alueen toimijoiden sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin. Rannikon alueellisen strategian ja toimenpideohjelman laatiminen helpottaa erilaisten käyttöpaineiden yhteensovittamista sekä kiinnittää huomiota rannikkoympäristön tilaan ja eri toimintojen vaikutuksiin ja niiden yhteensovittamiseen. Alueellisten erityispiirteiden, vah-

vuuksien ja ongelmien tunnistaminen auttaa suuntaamaan toimenpiteitä oikein haluttuun suuntaan. Lisäksi se helpottaa varautumista ja sopeutumista tulevaan kehitykseen. Tämän kaltaisen kokonaisvaltaisen maankäytön suunnittelun ympäristövaikutukset ovat pitkällä tähtäimellä positiivisia. Ranta-alueiden suunnitelmallisuuden lisääminen helpottaa vapaan rannan säilymistä ja suuntaa käyttöpaineita luonnonarvojen kannalta vähemmän herkille alueille. Varautumalla ennalta ilmastonmuutoksen aiheuttamiin vaikutuksiin vähennetään mahdollisia ympäristövahinkoja ja pitkällä tähtäimellä säästetään myös taloudellisia resursseja. Viranomaisten ja asukkaiden yhteistyön ja vuorovaikutuksen vahvistuminen auttaa ehkäisemään ristiriitaisia ja ympäristön kannalta mahdollisesti harkitsemattomia ratkaisuja.

Kaavoituksen ympäristövaikutukset arvioidaan erikseen maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti. Samaten maakuntien liittojen ja kuntien viranomaisten laatimia suunnitelmia ja ohjelmia koskee yleinen ympäristövaikutusten arviointivelvollisuus.

Rannikkoalueen elinvoimaisuuden vahvistaminen

Rannikkoalueen omien vahvuuksien arvioinnilla ja alueen kehittämisellä näiden piirteiden pohjalta pyritään edistämään rannikkoalueen elinvoimaisuutta. Vaikka tavoitteena on taloudellisen toiminnan edistäminen, suunnitelmallisuuden kasvusta seurannee myös ympäristön kannalta positiivisia vaikutuksia. Elinkeinostrategian valmistelussa noudatetaan yleistä suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointivelvollisuutta.

Rannikkostrategiassa kiinnitetään huomiota ekosysteemilähestymistapaan ja liitetään sen periaatteet ja toimintatavat erityisesti luonnonvaraelinkeinojen harjoittamiseen. Luonnonvaraelinkeinoja tulisi harjoittaa kestävästi, parasta mahdollisinta tekniikkaa hyväksikäyttäen sekä rannikon ekosysteemien antamissa rajoissa. Tällöin myös toiminnan haitalliset ympäristövaikutukset jäävät mahdollisimman vähäisiksi. Rannikkoalueen toimijoiden, niin asukkaiden kuin elinkeinonharjoittajien, tietoisuus rannikon kestävästä käytöstä ja hoidon edellytyksistä sekä ekosysteemien toiminnasta on paitsi hyödyllistä rannikkoympäristön kannalta, pitkällä tähtäimellä myös taloudellisesti järkevää.

Elinkeinojen vahvistumisen mahdollisesti mukanaan tuoma rakentamisen lisääntyminen, liikenteen kasvu ja rannikon käytön laajeneminen tuo mukanaan haitallisia vaikutuksia rannikkoluonnolle. Muun muassa rantojen ja teiden lisärakentaminen vaikuttaa alueen luonnonolosuhteisiin, kuluttaa sen luonnonvaroja, ja siten aiheuttaa uhkia rannikon maisema-arvoille ja luonnon monimuotoisuudelle. Muun muassa toimintojen huolellisella sijainninhjauksella ja sen ympäristövaikutusten arvioinnilla haittoja voidaan vähentää.

Rannikkoympäristön tilan parantaminen

Rannikkoympäristön tilan parantamiseen tähtäävillä toimenpiteillä pyritään erityisesti vaikuttamaan rannikkovesien laatuun vesien kuormitusta vähentämällä. Toimenpiteet liittyvät korostetusti rehevöitymisen vähentämiseen, koska sitä pidetään keskeisimpänä ongelmana paitsi koko Itämerelle myös rannikkovesille.

Strategian ehdotuksilla on yleisesti myönteinen vaikutus rannikkoympäristön tilaan erityisesti rehevöitymisen paremman hallinnan myötä. Itämeren ja rannikkovesien kuormitus vähenee muun muassa tehokkaamman vesihuollon, maankäytön, vesiensuojelun ja kehittyneemmän maatalouden ympäristötukijärjestelmän johdosta. Tiedon lisääntyminen vedenalaisen luonnon monimuotoisuudesta parantaa mahdollisuuksia luontotyyppeiden ja lajien suotuisan suojeluta-

son saavuttamiseen ja säilyttämiseen. Varautuminen ennalta ympäristöonnettomuuksiin vähentää rannikkoluonnon kannalta tuhoisien onnettomuuksien riskejä ja parantaa toimintavalmiuksia onnettomuustilanteissa. Rannikkomaisemien ja kulttuuriympäristöjen arviointia ja seurantaa korostetaan, minkä myötä mahdollisuudet saaristo- ja rannikkoalueille ominaisten maisemien ja kulttuuriperinnön säilyttämiselle paranevat.

Itämeren suojelu- ja toimenpideohjelman sekä vesiensuojelun tavoiteohjelman ympäristövaikutukset on tarkemmin arvioitu kyseisten ohjelmien laatimisen yhteydessä.

Virkistysmahdollisuuksien kehittäminen

Selvittämällä rannikkoalueen virkistyskäytön tarpeet ja tarjonta kehitetään välineitä virkistysmahdollisuuksien parantamiseen ja edistetään virkistyskäytön toimijoiden yhteistyötä. Virkistyskäytön tarpeiden ja kysynnän selvittäminen (pilottihanke) auttaa määrittelemään virkistysmahdollisuuksien riittävyttä rannikkoalueella. Toimijoiden vastuiden selkiyttäminen tehostaa toimenpiteitä ja säästää resursseja. Rahoituksella varmistetaan osaltaan virkistysalueiden riittävyys sekä rannikkoluonnon kannalta välttämättömien huoltopalveluiden laatu.

Luonnon virkistyskäytön laajentumisella ja luontomatkailun lisääntymisellä on rannikon herkkää luontoa kuluttavia vaikutuksia. Myös jokamiehenoikeuksien laajamittainen hyödyntäminen voi johtaa luonnonarvojen heikkenemiseen erityisesti tiiviisti asutulla rannikkoalueella. Virkistyskäyttötarpeiden lisääntyminen voi aiheuttaa paineita suunnata käyttöä luonnonarvoiltaan tärkeille alueille. Strategiassa virkistysmahdollisuuksia pyritään kehittämään kestävästi ja rannikon luonnonoloja kunnioittaen. Virkistyskäytön lisääntyessä käytön sopeutuminen ympäristöön turvataan muun muassa virkistysalueiden luonnonhoitoa ja ympäristötietoisuutta parantamalla. Erityisesti kasvualueilla huomion kiinnittäminen virkistysmahdollisuuksien riittävyteen lisää asukkaiden viihtyvyyttä.

Tiedon saatavuuden parantaminen

Parantamalla seurantaa ja tiedon sovellettavuutta tietoisuus rannikon luonnonoloista ja biodiversiteetistä paranee niin tutkimuksen ja rannikon elinkeinonharjoittajien käyttöön kuin yleisen ympäristötietoisuuden kannalta. Tiedollisten puutteiden selvittäminen auttaa suuntaamaan tutkimusta niille alueille, joista tietoa rannikon tilan parantamiseksi eniten tarvitaan. Tiedon lisääminen muun muassa vedenalaisesta luonnosta on välttämätöntä rannikon luontotyyppien ja lajien suojelun turvaamiselle. Rannikkoalueen yhdenmetyksen käytön ja hoidon strategian seuranta tehostaa koko strategian vaikuttavuutta sekä auttaa ohjaamaan toimintaa rannikon tilan kannalta edullisempaan suuntaan.

Rannikkoalueen kestävästä käytöstä koulutuksella sekä sitä koskevan tuntemuksen lisäämisellä on positiivinen käyttäytymistä ohjaava vaikutus rannikon ympäristöön. Parempi tietopohja tehostaa osallistumista ja vahvistaa siten rannikkoalueen käytön strategista suunnittelua. Viranomaisten yhteisen tietopohjan vahvistuminen ja paikkatietojen saatavuuden parantuminen edistävät viranomaisten välistä vuorovaikutusta sekä tietojen yhteentoimivuutta lisäävien palvelujen käyttöönottoa, ja siten helpottavat rannikkoympäristöä koskevan tiedon levittymistä, toimenpiteiden johdonmukaisuutta ja niiden tehokkaampaa suuntaamista.

Itämeren alueen yhteistyön vahvistaminen

Rannikkoalueiden käytön ja hoidon yhteistyön lisääntyminen Itämeren rannikkovaltioiden välillä parantaa rannikkoalueisiin liittyvää tiedonvaihtoa, lisää tietoa Itämeren tilasta ja auttaa suuntaamaan Itämeren ympäristönsuojelutoimia oikein.

Yhteisen tahtotilan luominen Itämeren alueen kansainvälisten toimijoiden välillä ja Itämeren merkityksen korostamisen auttaa fokusoimaan toimenpiteitä Itämeren vesien tilan parantamiseksi. Ympäristöyhteistyön kehittäminen ja jatkaminen Venäjän kanssa sekä muu lähialueilla tehtävä yhteistyö tulee parantamaan Suomenlahden vesien ja sen rannikkoympäristön tilaa. Itämeren alueen kehittyminen ja sen kilpailukyvyyn vahvistuminen johtanee kuitenkin myös ympäristön kannalta haitallisiin vaikutuksiin, kuten liikenteen, Itämeren luonnonvarojen hyödyntämisen ja rannikkoalueen käytön kasvuun. Näitä vaikutuksia pyritään hallitsemaan yhdenmukaista käyttöä ja hoitoa kehittämällä sekä huolehtimalla kansainvälisistä velvoitteista ja kehittämistyöstä Itämeren tilaan liittyen.